

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Anden behandling af lovforslag nr. L 173:

Forslag til lov om ændring af fondsbeskatningsloven. (Lempelse af selvangivelsespligt).

Af skatteministeren (Fogh Rasmussen).

(Fremsat 12/1 89. Første behandling 20/1 89. Betænkning 27/1 89).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslaget og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Forhandling

Bjørn Poulsen (SF):

Da vi fra SF's side i betænkningen har skrevet, at vi vil redegøre for vores stilling ved anden behandling, skal jeg ganske kort sige, at vi stemmer for ændringsforslaget, og at vi stemmer for lovforslaget ved tredje behandling.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Ændringsforslaget, § 1, således ændret, og § 2 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Anden behandling af lovforslag nr. L 174:

Forslag til lov om ændring af lov om ændring af forskellige skattelove. (Forlængelse af dele af skibsværftsaf-talen).

Af skatteministeren (Fogh Rasmussen).

(Fremsat 12/1 89. Første behandling 20/1 89. Betænkning 27/1 89).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

§§ 1 og 2

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Forespørgsel nr. F 13:

Forespørgsel til landbrugsministeren:

»Hvilken overordnet målsætning har ministeren for strukturudviklingen i landbruget i perioden indtil år 2000?«

Af Bjørn Poulsen (SF) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 16/12 88. Fremme af forespørgslen vedtaget 12/1 89).

Begrundelse

Bjørn Poulsen (SF):

Da SF for godt og vel fem uger siden rejste denne forespørgsel, var det først og fremmest for via en forespørgsel her i folketings salen at få en åben og fri diskussion om de ændringer i landbrugsloven, der skulle ske.

Vi er selvfølgelig godt klar over, at der fra juni måned foreligger et forlig mellem regeringspartierne og Fremskridtspartiet og andre, men på den anden side har vi den – måske for positive – opfattelse af tingene, at vi tror på, at man ikke, ligesom da man sidst ændrede landbrugsloven, bare uden videre vil køre den igennem med et forholdsvist smalt flertal.

Vi mener fra SF's side, at landbrugslovgivningen er vigtig, endda meget vigtig, og at vi nok for øjeblikket står et sted i udviklingen af dansk landbrug, hvor det måske var på tide, at man stoppede op og tænkte sig om, i hvert fald lidt mere end det, man havde gjort, da man i juni måned lavede forlig om refinansieringen og i den forbindelse også lidt om landbrugsloven.

Men vi må nu erkende, at regeringen og Fremskridtspartiet og så vidt vides den radikale folketingsgruppe har lavet et egentligt forlig om landbrugsloven, og det, vi kender til forliget, har i hvert fald for mit vedkommende næsten rejst flere spørgsmål, end man kan forlange at ministeren skal kunne nå at svare på under en forespørgselsdebat som den, vi skal have i dag.

Alligevel vil jeg gerne her i begrundelsen prøve at rejse nogle af de spørgsmål, som jeg synes melder sig. Det, vi andre kender til forliget, er jo først og fremmest presseforlydender, og hvad vi har kunnet læse om det rundt omkring. Det er for mig at se et forlig med virkelig mange løse ender, med meget lidt analyse af konsekvenserne af de ændringer, der er foreslået, og ikke mindst – og det er nok det, som er mit umiddelbare indtryk af landbrugsforliget – et forlig, hvor man traditionelt, som man har gjort det i dette hus igennem mange år, udelukkende lovgiver for de etablerede, uden megen spekulation over, hvordan den ungdom, som skal overtage efter de nuværende bønder, egentlig skal komme ind i landbruget på en rimelig og fornuftig måde.

Jeg synes, at forliget rejser spørgsmål, og jeg vil her bare rejse et par stykker af dem:

Hvor mange landbrug kan egentlig sammenlægges efter dette forlig? Grænsen ligger vel efterhånden et sted mellem 45 ha og 50 ha. Det er jo en stor del af de danske landbrug. Hvor mange kan nedlægges? Den nedlæggelsesgrænse, vi ellers kender, er væk. Hvor stort et antal danske landbrug kan rent umiddelbart nedlægges efter dette landbrugsforlig?

Jeg synes, spørgsmålet er interessant, fordi man ligesom ikke har tænkt over det. Så vidt jeg kan se af det landbrugsforlig, der ligger på bordet nu, går det ud på at gøre det bestående bedre, men man har først og fremmest interesseret sig for at liberalisere for liberaliseringens skyld og bare gøre det, der er stort, endnu større uden at spekulere over, om det giver den effekt på beskæftigelsen og på valutabalancen, som jo i allerhøjeste grad er nødvendig i dagens Danmark.

Men jeg skal med stor interesse lytte til, hvad landbrugsministeren har at sige til disse få spørgsmål, og jeg tror, når det kommer til stykket, at landbrugsministeren har svar på endnu flere spørgsmål, end jeg har kunnet stille.

Besvarelse

Landbrugsministeren (Tørnæs):

Landbrugserhvervet kan i det kommende årti indtil år 2000 forventes at gennemgå en kraftig strukturudvikling. Det er regeringens målsætning, at dansk landbrug skal kunne klare sig uden offentlig støtte, og at effektive landbrug inden for rammerne af EF's fælles landbrugs politik skal kunne give indtjenings- og arbejdsvilkår, som kan måle sig med andre erhverv og samtidig give mulighed for en konsolidering af den enkelte bedrift.

Regeringen lægger endvidere vægt på, at produktionen skal ske under etisk og miljømæssigt forsvarlige forhold.

Der er en lang række faktorer, som vil præge udviklingen i de kommende år. Det kan være faktorer, som først og fremmest hænger sammen med forholdene i Danmark, men der vil også være faktorer, der har deres baggrund i EF-beslutninger og andre internationale forhold.

Landbrugserhvervets vilkår har stor betydning for udviklingen i landområderne og for landsbyernes eksistensmuligheder. I Danmark er der tradition for, at landbruget spiller en væsentlig rolle også i kulturelle sammenhænge.

[Landbrugsministeren]

Dette aspekt må ikke glemmes ved udformningen af de overordnede målsætninger for strukturudviklingen i landbruget i det næste årti. Danmark har altid haft og vil fortsat have brug for de positive stimulanser, som landbrugskulturen kan give det øvrige samfund. Et økonomisk sundt erhverv, som har overskud til dialog, er en forudsætning herfor.

Danmarks samhandel med udlandet er i høj grad afhængig af det bidrag, som landbruget kan give hertil, ikke alene med hensyn til direkte eksport, men i lige så høj grad i form af eksport af industrielt forarbejdede landbrugsvarer. Eksporten af landbrugsvarer udgør 28 pct. af den samlede vareeksport. I den forbindelse er det værd at notere, at den danske eksport af forarbejdede fødevarer er dominerende på mange internationale markeder, og at der her fortsat ligger et potentiale, som kan udnyttes. Men det forudsætter uden tvivl, at erhvervets investeringer i produktudvikling øges.

Mange af de faktorer, som vil have betydning for landbrugets strukturudvikling frem til år 2000, har også præget udviklingen i de seneste 20 år. Det er derfor på sin plads at se på landbrugets strukturudvikling gennem de seneste 20-30 år.

Siden 1960 er antallet af bedrifter således faldet med knap 60 pct. Mekaniseringen af produktionen og den betydelige stigning i arbejdsproduktiviteten i denne periode har medført et mindre behov for arbejdskraft i landbruget. Afvandringen af arbejdskraft fra landbruget er især sket ved en reduktion af arbejdskraften på den enkelte bedrift. Et stort antal bedrifter er blevet enmandsbedrifter eller deltidsbedrifter.

Inden for husdyrbruget er der sket en stærk specialisering og koncentration af produktionen på færre bedrifter. Den teknologiske udvikling har medført et behov for tillægsjord for mange bedrifter. Andre landbrug er blevet for små til at eksistere som selvstændige bedrifter. De er blevet nedlagt, og deres areal er lagt ind under andre bedrifter.

I en stor del af perioden har det været vanskeligt at nedlægge landbrugsejendomme. Det har medvirket til en stigende udbredelse af delforpagtning. I 1987 havde således mere end en tredjedel af bedrifterne tilforpagtet jord.

På andre bedrifter har landmanden valgt at fortsætte som selvstændig, men på deltid og med andet erhvervsarbejde ved siden af. Mere

end halvdelen af landbrugsbedrifterne er på nuværende tidspunkt deltidsbedrifter.

På baggrund af de faldende realpriser på landbrugsprodukter samt den fortsatte produktivitetstigning må det forventes, at det forandringsbillede, vi har set i de sidste 20-30 år, vil fortsætte i det næste årti.

Det er regeringens opfattelse, at dansk landbrug så vidt muligt skal klare sig på markedsvilkår på samme måde som de fleste andre erhverv. Heri ligger også dansk landbrugs langsigtede interesse. Ændringerne i EF's markedsordninger er et vigtigt skridt i den retning. Med vedtagelsen af de såkaldte budgetstabilisatorer er de i princippet ubetingede prisgarantier afskaffet til fordel for et mere fleksibelt system. De garanterede priser gælder nu kun en bestemt produktionsmængde.

De garanterede opkøb til lagre er ligeledes blevet begrænset. Mejeriområdet er et godt eksempel. Med ændringerne i pris- og interventionssystemet kombineret med en stram kvotering af produktionen er de tidligere smørbjerg fjernet, samtidig med at mælkeproducenternes økonomi er gradvis forbedret. Disse tilpasninger har fremmet en udvikling i retning af færre og i gennemsnit større mælkeproducenter.

Den danske regering har støttet disse tilpasninger af EF's markedsordninger, hvorefter de i højere grad baseres på markedsvilkår. I tråd hermed støtter Danmark bestræbelserne i den nuværende GATT-runde for en liberalisering af handelen med landbrugsvarer. De allerede gennemførte og kommende tilpasninger af EF's landbrugspolitik har også medført en vægtforskydning fra prispolitiske instrumenter til strukturpolitiske instrumenter.

EF's landbrugspolitik kan således på visse områder fastlægge bestemte retningslinjer, men nok så væsentligt er det, at EF's landbrugspolitik i høj grad kan tilbyde os nogle muligheder, som vi kan udnytte ved fastlæggelse af den nationale politik. Et eksempel herpå er de strukturpolitiske tiltag, som EF har gennemført i form af en ekstensiveringsordning, en skovtilplantningsordning og en braklægningsordning.

Disse nye EF-ordninger må forsøges anvendt bedst muligt ved fastlæggelsen af den nationale strukturpolitik. Endvidere vil realiseringen af EF's indre marked i 1992 byde landbrugserhvervet nogle muligheder, som kun til fulde kan udnyttes, hvis vi forstår at tilpasse os i tide.

[Landbrugsministeren]

Integreringen i EF's indre marked må sikres gennem forøget koordinering mellem erhverv og administration. For dansk landbrug gælder det som for andre erhverv, at etableringen af det indre marked rummer både udfordringer og muligheder. Det er f.eks. helt centralt, at åbningen af grænserne ikke må føre til, at Danmarks høje veterinære status bringes i fare.

Det er derfor med stor tilfredshed, at Danmark har fået Kommissionens tilsagn om, at den i forbindelse med udformningen af forslag vedrørende det indre marked på veterinærområdet vil sigte mod et højt veterinært stade for fællesmarkedet som helhed med det formål at værne om den veterinære status, som nogle lande, herunder Danmark, allerede har opnået.

Det er regeringens mål, at der ved udformningen af den fremtidige landbrugspolitik sikres konsistens med regeringens politik på andre områder. Strukturudviklingen i landbruget må således påvirkes i en retning, som medvirker til at få opfyldt målsætningerne for regeringens øvrige politik som f.eks. industripolitik, miljøpolitik og teknologipolitik.

Landbrugets strukturpolitik må udformes således, at den understøtter de udviklingsmuligheder, som er til stede inden for fødevareindustrien. Herved kan beskæftigelsen i denne sektor indirekte påvirkes, således at den økonomiske vækst stimuleres. I den forbindelse må samspillet mellem industri og landbrug styrkes, for at de potentielle vækstmuligheder kan realiseres. I den forbindelse kan det nævnes, at der i år iværksættes et 4-årigt levnedsmiddelforskningsprogram, som supplerer det forskningsprogram vedrørende råvarekvalitet, som påbegyndtes sidste år.

Ligeledes må de målsætninger, som er fastlagt på miljøområdet, understøttes ved udformningen af strukturpolitikken.

Teknologipolitikken må bidrage til, at der kan foretages en nuanceret vurdering af mulighederne for nye teknologiers anvendelse i landbrugserhvervet. Det må udforskes, hvordan ny teknologi kan bidrage til landbrugsdrift i overensstemmelse med miljømæssige hensyn. Kun hvis strukturpolitikken er udformet som en integreret del af regeringens samlede politik, vil det for den enkelte landmand være muligt at planlægge på længere sigt og herved at bidrage til erhvervets fortsatte udvikling.

Den i sommeren 1988 gennemførte refinansieringsordning for landbrugets realkreditlån var et første og nødvendigt element til en løsning af landbrugets problemer og til fremme af strukturudviklingen. Ordningen indebærer ifølge lovforslaget mulighed for en samlet rentelettelse for landbruget på ca. 1,5 mia. kr. eller i gennemsnit 88.000 kr. pr. bedrift det første år. Administrationen af ordningen er nu på plads, og de første ansøgninger er under behandling.

Landbrugsloven er et andet element, som vil få indflydelse på landbrugets udviklingsmuligheder i de kommende år. Det er regeringens opfattelse, at det er den individuelle landmands beslutninger frem for statens detaljerede indgreb, som skaber dynamik i erhvervets udvikling. Det er landmandens indsigt i driften og ansvar for egne beslutninger, som må være det bærende element, frem for centralt styrede indgreb.

Derfor mener regeringen, at den overordnede målsætning for landbrugets strukturudvikling må være at skabe vilkår, som gør det muligt for den enkelte landmand fortløbende at udvikle og tilpasse bedriften, således at bedriftens eksistensgrundlag sikres under de skiftende vilkår, som måtte byde sig. Landbrugserhvervet har før bevist at have styrke til at foretage store og indgribende omstillinger.

Det er regeringens opfattelse, at erhvervet huser kræfter, som kan føre an i omstillingsprocessen, såfremt der gives det nødvendige spillerum. Vi må gøre op med den tankegang, at man fra centralt hold kan fastlægge den gunstigste driftsform, den bedste ejerform og den rigtige brugsstørrelse. Men det offentlige kan bidrage med at stimulere afsætningen til eksport, at fremme forskning og produktudvikling og at understøtte formidlingen af viden til landmændene.

Men det centrale er, at landmanden må realisere produktionsmulighederne gennem egne beslutninger. For nogle kan det være som selvejer på en enmandsbedrift, for andre som deltager i et andelsbrug eller driftsfællesskab, for andre igen som landmand på et brug ejet af et aktieselskab. Nogle vil foretrække at etablere sig på et deltidsbrug og gradvis udbygge det til et heltidsbrug. Der er mange muligheder, og vi skal ikke afskære nogen, medmindre der er meget klare hensyn, der taler for det.

[Landbrugsministeren]

Uden i øvrigt at gå i detaljer omkring det forslag til ny landbrugslov, som regeringen vil fremsætte inden længe, vil jeg her nævne, at disse principper om større rummelighed ligger til grund for forslaget til den ny landbrugslov. Den enkelte landmand vil få større mulighed for at tilpasse bedriften og i langt flere tilfælde end hidtil uden en særlig godkendelse fra myndighederne, og tilpasningen kan være såvel i opadgående retning – ved tilkøb – som i nedadgående retning – gennem frastykning. Omsætningen af ejendomme under 30 ha bliver nemmere. Det vil gøre situationen lettere for de mange ældre, som gerne vil aftrappe eller forlade erhvervet, og som hidtil har haft vanskeligheder ved at finde en køber, som kan opfylde uddannelseskravet. Samtidig kan det medvirke til at beholde et befolkningsgrundlag på landet, som kan styrke landsbyernes overlevelsesmuligheder.

Det kommende lovforslag vil derfor indeholde bedre muligheder for at omdanne tidligere landbrugsejendomme til gode boligejendomme.

Landbruget vil kunne drives under forskellige ejerformer. Jeg er personlig ikke i tvivl om, at selvejet også i fremtiden vil være den bærende ejerform inden for landbruget, men andre muligheder skal ikke udelukkes. De kan være bedre egnede i visse situationer, f.eks. ved generationsskifte. Det kan gælde aktieselskaber og andelselskaber eller fællesdrift af enkelte landbrug. For at skabe et dynamisk landbrug må alle muligheder afprøves. Vi må være villige til at gå nye veje og i den forbindelse også afprøve nye ejerformer.

Jeg vil inden længe fremsætte forslag om, hvordan vi kan anvende de 50 mio. kr., som er afsat til etableringshjælp for andelsbrug og andre landbrugsfællesskaber. Landbrugsloven skal kunne rumme mangfoldigheden. Der skal være mulighed for at skabe store, specialiserede produktionslandbrug, samtidig med at den, der ønsker at være deltidslandmand, skal have mulighed herfor. Det er specielt vigtigt, at den, der ønsker at starte som deltidslandmand, ikke lægges hindringer i vejen, hvis han ønsker at udvide bedriften.

Er der da slet ingen prioritering, vil nogle måske spørge. Jo, det er der. Husdyrbrug med en væsentlig animalsk produktion vil i den nye landbrugslov få en fortrinsstilling ved supple-

ring af jord. Det har to hensigter. For det første at sikre, at dansk fødevarerindustri også fremover vil have rådighed over tilstrækkelige tilførsler af animalske råvarer af høj kvalitet. For det andet at sikre, at disse bedrifter får bedre mulighed for gennem tilkøb af jord at opfylde de harmonibestemmelser, som træder i kraft den 1. januar 1990. En stor del af den animalske produktion finder i dag sted på bedrifter, som ikke kan opfylde de kommende harmonikrav på egen bedrift.

Udformningen af landbrugsloven vil derfor ske således, at det for husdyrproducenterne bliver nemmere at opfylde den allerede gennemførte miljølovgivning. Det er som før nævnt vigtigt, at lovgivningen på forskellige områder er integreret, således at den er en del af en samlet politik.

Vi må også være opmærksomme på, at andre forhold end ejendomsstørrelsen kan være afgørende for, om et landbrug er bæredygtigt. Driften af et moderne landbrug kræver specialiseret viden inden for forskellige driftsgrene. Det må være muligt for landmanden løbende at ajourføre sig med viden om produktionsforhold, og øget vægt på efteruddannelse kan være en vej hertil.

Der er et andet punkt, som ikke skal overses ved den fremtidige strukturudvikling, og som jeg derfor vil komme lidt ind på. Koncentrationen af husdyrholdet i store besætninger, som er fremskyndet af størrelsesøkonomiske forhold, har medvirket til at skabe opmærksomhed om to forhold. Det første er, om store besætninger har medført øget sygdomsrisiko. Det andet – og ikke mindre vigtige – er, om husdyrproduktionen foregår på en etisk forsvarlig måde. Det er et aspekt, som i det kommende årti vil få øget opmærksomhed, og som vi ikke skal overse i forbindelse med strukturudviklingen.

Før i tiden havde størstedelen af befolkningen nær tilknytning til landbrugserhvervet og forståelse for de produktionsformer, som blev anvendt på det tidspunkt. Produktionsformerne har siden udviklet sig meget og er på mange måder blevet bedre. Indsigten i dyrets behov for fodersammensætning har f.eks. medført, at det foder, som i dag anvendes, er af væsentlig højere kvalitet end før i tiden. På samme måde er staldforholdene i mange tilfælde blevet bedre, og også på sygdomsbekæmpelsesområdet er der sket store fremskridt.

[Landbrugsministeren]

Løsningen af ét problem kan imidlertid give anledning til andre problemer, hvad vi for nylig har hørt om angående støvgener i staldene. Der er derfor brug for en løbende og målrettet forskning vedrørende produktionsmetoder og konsekvenserne heraf. Vi må fremover vise etiske aspekter større opmærksomhed ved udviklingen af produktionsformerne. Det er vigtigt at få inddraget forbrugernes synspunkter. Det er afgørende for producenten, at forbrugerne har en positiv holdning til produktet og produktionsformerne. Landbruget har derfor interesse i at deltage i dialogen med forbrugerne, og regeringen vil være opmærksom på disse aspekter ved udformning af forskning og forsøg inden for landbruget.

Dansk landbrug har med rette høstet anerkendelse som producent af fødevarer af høj kvalitet. Deri ligger fremtiden for dansk landbrug. I en dialog med forbrugerne både her i landet og i udlandet må kvalitetsbegrebet udvikles. Ud over traditionelle begreber som næringsindhold, smag, fedtfattighed osv. vil nye dimensioner i kvalitetsbegrebet vinde stigende indpas, f.eks. økologiske dyrkningsmetoder og nye opdrætsformer. Således vil fremtidens produktionsmetoder være med til at præge dansk landbrug i det næste årti.

Lad mig slutte med to centrale spørgsmål, som direkte vedrører landmændene. Et dynamisk landbrugserhverv, som fungerer på markedsvilkår, kræver tilgang af kvalificerede unge, som kan bringe erhvervet videre. Dette forudsætter, at både indtjenings- og arbejdsvilkårene i landbruget gøres mere attraktive. Omvendt vil en tilgang af dygtige unge i sig selv være med til at øge indtjeningen. Der er derfor brug for at fremme en sådan positiv, dynamisk proces. Dette hænger igen sammen med landbrugets fremtidige finansieringsforhold.

I den anden ende har vi den gruppe landmænd, som må forlade erhvervet. Det er især ældre, som efter et hårdt fysisk slid i mange tilfælde må indse, at deres bedrift ikke længere er bæredygtig. Det er vores pligt at sørge for, at der for disse grupper af landmænd findes en værdig måde at forlade erhvervet på.

Disse problemstillinger og landbrugets fremtidige finansieringsforhold, herunder ikke mindst vilkårene for de yngre landmænd og for de landmænd, som forlader erhvervet, vil blive taget op i tredje del af arbejdet i udvalget ved-

rørende struktur, finansiering og ejerforhold i landbruget, det såkaldte Bernsteinudvalg. Med udgangspunkt i udvalgets analyse vil regeringen i den kommende samling fremsætte forslag om disse forhold.

Til slut vil jeg i lighed med forespørgerne opfordre til, at vi i dag får en bred og saglig debat om alle de aspekter, som er forbundet med landbrugets strukturudvikling i det næste årti.

*Forhandling***Bjørn Poulsen (SF):**

Der var da nogle af ordene i landbrugsministerens svar, som jeg syntes jeg havde hørt før, og det er vel ikke usædvanligt, men der er noget i det, som landbrugsministeren har svaret, som jeg har meget svært ved at få til at hænge sammen med den virkelighed, som de af os, der i dagligdagen betræder den sorte jord, kender.

Noget af det sidste, landbrugsministeren talte om, var tilgangen af dygtige unge, og jeg tror ikke, at nogen i dette land kan være uenig i, at det er noget, der gerne skulle ske. Men jeg synes ikke, der i noget af det, som jeg har set, hvad angår landbrugsforlig, hvad angår refinansiering og de andre tanker, landbrugsministeren er kommet frem med gennem tiderne, ligger noget som helst til de unge. Jeg har i hvert fald meget svært ved at se det. Bortset fra loven om yngre landmænd, som jo er noget, vi har haft i mange år – det er sådan set det samme, som det altid har været – har jeg meget svært ved at se, hvordan disse ændringer af landbrugsloven skal gøre det nemmere og mere attraktivt for dygtige unge landmænd at blive selvejere eller ejere med bestemmende indflydelse i et aktieselskab eller at gå ind i et andelsselskab.

Skal jeg forstå landbrugsministeren derhen, at i og med, at refinansieringsordningen blev lavet i sommeren 1988, er de økonomiske problemer afklaret? Eller er det braklægningsordningen, der skal give lidt mere økonomisk tilskud til en del af landbruget, som er det store slagskib i det her? Hvis man bevæger sig lidt uden for Slotsholmen og diskuterer spørgsmål om refinansieringen og dens eventuelle indflydelse i fremtiden på dansk landbrug, er der vist ikke mange, der tror på, at det bliver rednings-skibet, der gør det store og det gode for dansk landbrug. Jeg ved ikke, hvor mange der tror på, at de 1,5 mia. kr. i rentelettelser, når det kommer

[Bjørn Poulsen]

til stykket, er reelle. Men vi må jo afvente, hvad der sker på området.

Jeg kunne forstå på ministeren, at braklægningsordningen jo absolut hang sammen med det andet. Det synes jeg da er en interessant tanke. Hvis jeg skulle forstå det så bogstaveligt, synes jeg, at det er en interessant tanke, der pludselig er lagt på bordet her. Men jeg kan forstå, at der, i hvert fald hvad angår braklægningsordningen, er visse problemer med at, skal vi sige få bøjet armen på den rigtige måde, hvad angår ét af forligspartierne. Hvis braklægningsordningen skal høre sammen med alt det andet her, forestår der vist nogle gymnastiske forberedelser, som nok kan blive interessante. Men nok om det, det er jo landbrugsministerens problem.

Jeg kan forstå her på det sidste, at landbruget også lige pludselig er begyndt at tage det op som lidt af et problem. Det er jo nok, fordi der er adskillige med fedekreaturer og lignende, der måske ikke ville være uinteresserede i et lille tilskud til denne del af driften. Det synes jeg desværre der er lagt op til i det forslag, vi har set indtil nu, og det var vel ikke det, der var meningen.

Men tilbage til økonomien. Vi kender det renteniveau, vi har, og det kommer nok ikke til at se så forfærdelig meget anderledes ud de næste par år, måske tværtimod. Det kan jo være, at den udenlandske rente gør, at renten her i Danmark måske får et lille tryk opad på et eller andet tidspunkt; det er jo ikke usandsynligt. Der plejer at være en eller anden form for sammenhæng i det. Selv om svinesektoren i disse dage jubler – det er også længe siden, at der har været noget at juble over, det skal indrømmes – og fremtidsudsigterne for de næste 14 dage er gode, må vi nok erkende, at selv ikke de industribrug, som jeg så i dag i Jyllands-Posten at hr. Rønholt er en meget stor tilhænger af, vil have de store chancer for at overleve i fremtiden.

Grunden til, at jeg ikke tror det, er for det første de økonomiske problemer, men en anden vigtig årsag er det etiske, som ministeren så rigtigt var inde på. Hvad siger fremtidens forbrugere til svinefabrikker? Hvad siger fremtidens forbrugere til, at vi holder vore svin på den måde, som industribruget vel er nødt til at gøre det på? Jeg kunne forstå, at man i hvert fald ikke skulle diskutere imod hr. Rønholt, hvad det angår, for det vidste han noget om ud fra et rent

praktisk synspunkt. Jeg må sige ud fra et rent praktisk synspunkt, at jeg ikke tror en døjt på, at vi i Danmark vil kunne overleve som svineproducenter på markedsvilkår uden nogen som helst form for tilskud, og landbrugsministeren taler om, at liberaliseringen også skal betyde, at statstilskuddet skal væk, og på længere sigt skal EF-tilskuddet vel også. Jeg tror, det kan blive nogle interessante år for dansk landbrug. Men igen må vi vente og se, hvad der sker.

Da vi fra SF's side lagde op til denne forespørgselsdebat, var det helt klart landbrugsforliget, vi havde i tankerne. Dengang var det jo kun det, der lå på bordet fra sidste sommer. Men en anden årsag var, at vi inden for det sidste trekvarte år har fået flere forskellige betænkninger og rapporter om landbrugets fremtid. Vi har fået de allerede fra ministerens side nævnte Bernsteinrapporter, som har været interessant læsning. Vi har også fået den såkaldte blå arbejdsrapport fra Landbrugsministeriet. Den fik vi jo, efter at vi havde bedt om den, lige efter at det hele var overstået i juni måned. Jeg må indrømme, at den kunne have været interessant at have, inden man havde lavet forlig i juni måned 1988.

Jeg synes faktisk, at den blå arbejdsrapport er betydelig mere spændende end noget af det, vi har set fra Bernsteinudvalget. Dermed er ikke sagt noget som helst ondt om Bernsteinudvalget, men jeg synes virkelig, at Landbrugsministeriet havde fået nogle af sine embedsmænd til at tænke meget kreativt over tingene og analysere situationen, og så havde de heldigvis også skrevet det ned på et stykke papir. Jeg har undret mig lidt over, at det ikke lå som arbejdsgrundlag for Bernsteinrapporten, også fordi jeg synes, at analyserne var mere rigtige set ud fra det billede, jeg har af dansk landbrug, og som jeg nok tror at også mange embedsmænd har, når det kommer til stykket.

Det er sådan set også en af årsagerne til, at vi rejser denne debat, at konklusionerne på mange områder er vidt forskellige i den blå arbejdsrapport og Bernsteinrapporten. Og hvad skal man så bruge som grundlag for fremtidens landbrugsudvikling, det forlig, der blev lavet en sen natte-time i juni, og som lagde grundlaget for Bernsteinudvalgets arbejde, eller det måske kvalitativt bedre stykke arbejde, der ligger i den blå rapport?

[Bjørn Poulsen]

Jeg synes det sidste. Jeg har et eller andet behov for kvalitet; jeg kan ikke gøre for det. Og derfor synes jeg, at det, man skulle gøre, var at tage hensyn til det udvalg, der har lavet noget uden et politisk pres – for vi kan da ikke komme uden om, at det har der ligget på Bernsteinudvalget. Det er der ikke noget at sige til at der gjorde, men jeg synes, at den anden betænkning var bedre.

I første runde stillede jeg flere spørgsmål, som jeg regner med at ministeren på et senere tidspunkt kan komme ind på, nemlig spørgsmål om, hvor mange danske landbrug der egentlig vil kunne nedlægges med de nye grænser, der er sat på. Jeg har på fornemmelsen, at det er mange, men det regner jeg med at jeg får et svar på.

Jeg kunne godt lide at vide, hvad årsagen er til, at en ny konstruktion på ejerområdet er kommet ind, nemlig det famøse familieaktieselskab. Jeg har undret mig over, hvad det er for noget. Allerede i dag har man muligheder for via I/S-konstruktioner og lignende at lave et glidende generationsskifte og på den måde en mere rimelig overgang fra den ene generation til den anden. Jeg vil kun stille et lille spørgsmål, som måske er lidt drillende: Er det, fordi der er alt for megen liberalisme og alt for stor risiko ved at være med i et interessentskab i forhold til et familieaktieselskab, at man har så travlt med det, eller er der en virkelig nødvendighed for, at der skal laves noget, der hedder familieaktieselskab? Jeg tror næsten, jeg kender svaret.

Bjørn Westh (S):

Landbruget er et vigtigt erhverv beskæftigelsesmæssigt, eksportmæssigt og kulturelt. Den måde, landbruget drives på, påvirker os alle økonomisk, miljømæssigt og følelsesmæssigt. Det sidste kommer for tiden tydeligt til udtryk i debatten om dyrevelfærd og om den måde, vi holder husdyr på i Danmark.

Det er derfor også vigtigt at have en løbende debat om den bedste strukturudvikling for landbruget, både for landmændenes og for samfundets skyld. Derfor tak til SF for forespørgslen!

Socialdemokratiet ønsker mange landbrugs-ejendomme af mange forskellige størrelser, og vi ønsker en varieret struktur. Vi ønsker ikke, at nogle få skal eje Danmarks jord. Vi ønsker, at

de, der ejer den danske jord, også skal bo i Danmark og på ejendommene. Vi er imod fjerneje.

Vi ønsker en struktur for dansk landbrug, der sikrer den størst mulige husdyrproduktion på den mest miljøvenlige måde. Vi ønsker mange dyr, men spredt så meget, at naturgødning kan anvendes fornuftigt og ikke være en belastning for miljøet. Vi ønsker besætninger, der ikke er større, end at der kan være daglig overvågning af dyrene, da det er den bedste måde at sikre dyrevelfærd på, samtidig med at vi må sikre os, at de produktionssystemer, der anvendes, er egnet og i orden.

I forbindelse med antallet af dyr skal bemærkes, at der ikke er stordriftsfordele ud over størrelsen for almindelige familiebrug. Det skal også bemærkes, at det er fra de meget store brug, dyrene først tages væk, og er dyrene først væk fra et landbrug, kommer de praktisk taget aldrig igen. Hvis man derfor tillader særlig store brug, hvor der er dyr, må man også tage jorden væk igen, hvis dyrene forlader bruget.

Vi ønsker husdyrene spredt over hele landet og ikke samlet i store, industrilignende foretagender, bl.a. for at sikre, at sygdom i besætningerne ikke skal få uoverskuelige konsekvenser.

Vi ønsker en struktur, der gør det overkommeligt for unge landmænd at etablere sig som selvstændige. Vi vil derfor modvirke usunde prisstigninger på landbrugsjendomme. Vi mener, tiden er inde til at forsøge nye ejerformer og samarbejdsformer i landbruget. Derfor har vi i flere år arbejdet for at få etableret gruppe-landbrug, og vi har støttet andelslandbruget. Vi vil også gerne medvirke til at lave forsøg med jordbrugerfonde. Vi finder, at der må laves bedre regler for forpagtning, og vil gerne medvirke til en egentlig forpagterlovgivning. Vi vil også overveje aktieselskabsformen, men vi tror ikke, der er meget godt i den, og vi vil gøre opmærksom på vores principielle holdning til fjerneje.

På to felter har dansk landbrug klare konkurrencefordele. Det første er vort høje veterinære stade. Vi har mindre sygdom i vore besætninger, end andre lande har. Det skal vi fastholde og udbygge, bl.a. gennem en forebyggende sundhedstjeneste.

For det andet har vi en langt bedre arrondering end landmændene i de øvrige EF-lande. I Grækenland kan man finde landmænd, der har ejendomme på nogle få hektarer, men med jor-

[Bjørn Westh]

den delt på over 20 lodder. Men ejendommene i Danmark er i de senere år blevet dårligere arronderede, end de tidligere var. Det skyldes, at der er sket mange sammenlægninger; ca. 3.000 ejendomme er blevet nedlagt og sammenlagt med andre i løbet af nogle år. Når en ejendom på 3-4 lodder bliver sammenlagt med en tilsvarende, har ejendommen efter sammenlægning 6, 7, 8 lodder. Derfor er jordfordeling næsten vigtigere nu end tidligere. Det er derfor et helt forkert signal, når regeringen meddeler, at der ikke skal startes flere jordfordelingsager.

Den aftale, regeringen har indgået med Fremskridtspartiet, gør disse problemer endnu større, end de er i øjeblikket, da der nu skal til-lades sammenlægninger over meget lange afstande, op til 3 km, og samdrift op til 25 km. Når det i aftalen endvidere foreslås, at ejendom nr. 2's bygninger kan frastykkes, og der i realiteten bliver tale om sammenlægning over 10 km, så vil der blive tale om varige strukturskader. En anden bestemmelse i den indgåede aftale, der virker overraskende, er, at en hvilken som helst ejendom, uanset hvor god og velarronderet den er, skal kunne nedlægges.

Alt i alt betyder den aftale, der er lavet, at det bliver betydelig vanskeligere for unge at købe ejendom. Vi ved fra tidligere, at når alle får adgang til at købe landbrug, stiger priserne, og vi ved, at når landmænd får lettere adgang til at sammenlægge ejendomme og købe ejendom nr. 2, stiger priserne også. Ikke mindst nabolandmænds opkøb gennem 1970'erne bevirkede kraftige prisstigninger; man kan blot se Landbrugsministeriets rapport fra 1975 om en fremtidig landbrugspolitik. Det logiske svar for at undgå disse prisstigninger ville være at indføre en værdistigningsafgift. Der burde i øvrigt også tages større hensyn til suppleringsbehov, når erhvervsreglerne lempes.

De lange afstande, der må laves samdrift over efter aftalen, og de større afstande ved sammenlægninger vil bevirke, at landbrugstrafikken på vore veje, også landevejene, vil blive stærkt forøget. Det koster landmændene tid og energi, det koster andre trafikanter besværligheder, og det vil også – og det er selvfølgelig det værste – resultere i et voksende antal trafikulykker.

Der er flere ting i aftalen, der burde trækkes frem og diskuteres nøjere, men det tillader tiden ikke.

Bestemmelserne om at udstykke skov som frijord, når der efter anden lovgivning gives tilskud til skovtilplantning, hvorefter det kan udstykkes som frijord, er meget betænkelige. Vi er imod dem.

Jeg vil også fremhæve, at den ændring af administrationen af landbrugslovgivningen, der lægges op til, er bemærkelsesværdig. Lovens skønsbestemmelser skal administreres af en 3-mands-kommission. Der skal ikke være ankemuligheder. Der kan altså blive tale om vidt forskellige vilkår ved amtsgrænserne for, hvad borgerne må og ikke må. Er det ligebehandling og retssikkerhed? Det var tidligere et vigtigt punkt for de borgerlige partier. Kommissions-medlemmerne skal udpeges af amtsrådene efter indstilling, for de to medlemmers vedkommende af Husmandsforeningerne og Landboforeningerne.

Der kan kun gives dispensation, hvis der er enighed mellem de tre medlemmer af kommissionen, det vil sige, at erhvervsorganisationerne får vetoret. Normalt plejer regeringen at sige, at organisationerne har for stor magt. Det gælder åbenbart ikke, når det drejer sig om landbrugsorganisationer.

Det er i øvrigt forstemmende, at aftaleparterne ikke mener, at lønmodtagerne i jordbrugserhvervet skal repræsenteres i jordbrugskommissionerne. Lønmodtagerne har en vital interesse i en god udvikling for landbruget. Det er gammeldags arbejdsgivermentalitet at holde dem udenfor. Hvornår lærer regeringen, at det er samarbejde, der skal til for at løse Danmarks problemer?

Til sidst vil jeg gerne takke ministeren for hans klare sammenkædning af landbrugslov, struktur, braklægning, ekstensivering og skovtilplantning. Jeg mener ligesom ministeren, at der er en klar sammenhæng mellem lovene på de områder.

Braklægning er efter vores mening noget, der er imod dansk mentalitet. Det er endvidere noget, der vil være meget bureaukratisk og meget indviklet og med et resultat, der ikke vil blive særlig godt set i forhold til det mål, man forfølger – en mindsket produktion – og der vil være store omgælsesmuligheder. Vi er derfor meget skeptiske over for regeringens braklægningsforslag. Vi mener, regeringen burde vise imødekommenhed på landbrugsområdet – netop fordi der er sammenhæng mellem landbrugslov og

[Bjørn Westh]

braklægning – hvis regeringen ønsker at få flertal for braklægningen.

Der er mange andre ting, der kunne tages op i en diskussion om landbrugets fremtidige udvikling og struktur. Jeg har ikke sagt noget om forædlingsindustrien. Der kan gøres meget med hensyn til både forskning og salg. Der er også meget at gøre på non-food-området. Endvidere er der meget at gøre på uddannelsesområdet. Men det vil jeg lade vente til en anden gang.

Rønholt (KF):

Jeg vil starte med at takke landbrugsministeren for den redegørelse, vi har fået i dag. Jeg synes, den pegede på mange spændende ting og på mange af de forhold, som er årsag til landbrugets strukturproblemer og bestemmende for indtjeningsvilkårene i dag. Det drejer sig om strukturtilpasning og konkurrenceevne, vel at mærke på markedsvilkår.

Redegørelsen peger tillige på nogle af de forhold, der trænger til politisk medvirken, såsom en ny landbrugslov, nye finansieringsmodeller og ejerformer, større krav om uddannelse og efteruddannelse, større offentlig deltagelse i forskning og produktudvikling samt tanker om, hvordan EF's landbrugspolitik fremover bør tilpasses efter markedsvilkårene.

Alle disse forhold har Det Konservative Folkeparti peget på i årtier. Desværre sker alle disse ændringer for sent. Vi må forudse en betydelig stigning i antallet af tvangsauktioner, hvilket kan bidrage til yderligere pessimisme i landbruget og en yderligere begrænsning af tilgangen af unge til erhvervet. Ud over de af regeringen gennemførte refinansieringsordninger og det seneste forlig om en ny landbrugslov kunne regeringen lette erhvervet for nogle urimelige byrder såsom jordskatter, generationsskifteafgifter og formueskatter for de landmænd, der på grund af det skrå skatteloft ikke får fordel af de mere generelle formueskattelettelser.

Jordskatterne har tidligere været suspenderet i perioder med lav indtjening. Landbruget har i årtier, ja i århundreder, bidraget væsentligt til samfundshusholdningen, hvad angår både beskæftigelse, direkte som indirekte, og valuta-indtjening. Disse forhold gælder stadig, om end i et mindre omfang.

Landbruget bidrager endvidere til en decentral bosættelse i landdistrikterne, som vi ikke mindst af kulturelle årsager ikke kan undvære.

Strukturudviklingen tog rigtig fart i 1960'erne, denne udvikling fortsatte i 1970'erne, og ingen havde drømt om den fart, den tog i 1980'erne, og i 1990'erne tager den yderligere fart. Årsag og sammenhæng kendes og er vældig godt beskrevet i Bernsteinudvalgets 1. og 2. delrapport. Udvalget skal have ros for at gå i dybden, og ingen hellige køer har været fredet. Strukturudviklingen er dels præget af den teknologiske udvikling og dels af de markedsøkonomiske kræfter, der hersker i hele den fri verden. Den teknologiske udvikling har påvirket ikke kun landbrugets udvikling, men tillige de fødevarerindustrier, der aftager landbrugets råvarer.

De industrilignende forhold, der er indført i primærlandbruget, har muliggjort en stadig stigende produktivitet. Og Bernsteinudvalget har da også grundigt beskæftiget sig med størrelsesøkonomiske forhold i primærlandbruget. Mange grupper i samfundet har sat spørgsmålstegn ved det etisk forsvarlige i disse tilstande, men kyndige veterinærer har ikke fundet, at tilstandene er forværret, og tilsvarende har Det Veterinære Sundhedsråd ikke fundet anledning til at anbefale lovmæssige restriktioner.

Man kan sige, at det altid har været forbundet med en vis form for kynisme at producere animalske fødevarer med det formål at tilgode et menneskeligt ernæringsbehov, som godt kunne have været dækket med vegetabiliske fødevarer. Men de, der efterspørger de animalske fødevarer, er ikke mindre kyniske. Vendingen, at hæleren er lige så slem som stjæleren, kan med lige så god ret anvendes her.

Også andre forhold har medvirket til den acceleration af strukturudviklingen, vi registrerer i øjeblikket. EF's landbrugsordninger virkede fra begyndelsen konserverende på udviklingen på grund af for høje politisk fastsatte minimumspriser på landbrugsprodukter. Det kunne der være megen mening i, al den stund EF var et underforsynet marked. EF's beslutningstager var blot for lang tid om at slå bremserne i. De prisreduktioner, der blev påbegyndt for 5 år siden, er for strukturudviklingen i landbruget det samme som at trykke speederen i bund i en bil.

Men beslutningerne er ikke morsomme at træffe, og de er ikke altid truffet med lige stor opfindsomhed, eller måske er de truffet ud fra en politisk vinkel.

[Rønhoft]

Dengang landbrugspriserne blev opjusteret hvert år, fortalte skiftende landbrugsministre landmændene i pressen om, hvor mange hundrede millioner de næste år ville få for deres produkter. Når priserne nedjusteres, hedder det: medansvarsafgift, supplerende medansvarsafgift, stabilisatorer, restriktiv prispolitik, skærpede kvalitetskrav, udskudt intervention, begrænset intervention, begrænset lagerleje, sociostrukturelle forslag, ekstensiveringsordninger, set-aside, omstilling, braklægning osv. Og jeg er sikker på, at jeg ikke har fået alle begreber med. Men jeg havde hellere set, at man havde kaldt en spade for en spade. Landmændene kender godt virkningen.

I det hele taget tror jeg, at dersom alle fødevarereporterende lande besluttede sig til at lade markedsøkonomiske kræfter råde efter en på forhånd aftalt tidshorizont – måske 15-20 år og vel at mærke efter en kraftig lagerreduktion – ville markedspriserne tilpasse sig produktionsprisen. Alene beslutningen herom ville stimulere verdensmarkedspriserne med det samme.

Vi har nationalt selv vedtaget love, der ligeledes fremmer strukturudviklingen, uden at det har været hovedformålet. Jeg tænker på miljølovene, hvor investeringerne til miljøforanstaltninger kræver produktionsstørrelser af et vist omfang for at være rentable. Medansvarsafgifter og afgifter på handelsgødning eller sågar kvoter tror vi ikke på som styringsredskaber for landbrugsproduktionen. Historien har gang på gang vist, at planøkonomi – socialistisk eller efter kapitalistisk model – skaber bedre vilkår for bureaukraterne på landmændenes bekostning.

Regeringen har for få år siden lagt en landbrugsstrategisk plan frem, som helt eller delvis er gennemført. Jeg tænker på produktudviklingslovene, ændrede finansieringer, forslag til ny landbrugslov og tanker om bedre uddannelse. Landbrugsministeren udtrykker det således:

»Det offentlige kan bidrage med at stimulere afsætningen til eksport, fremme forskning og produktudvikling og understøtte formidlingen af viden til landmændene, men det centrale er, at landmanden må realisere produktionsmulighederne gennem egne beslutninger.«

Klarere kan det ikke siges, og det vil vi fra Det Konservative Folkeparti meget tilslutte os.

Forslaget til en ny landbrugslov og nye ejerformer i landbruget har ikke til formål at trække tæppet væk under de mindre effektive landmænd, men alene at gøre det muligt at gennemføre en strukturtilpasning uden for meget bureaukrati og for mange dispensationer.

Med et bedre retsgrundlag for handel med landbrugsejendomme gavner vi både dem, der ønsker at forlade landbruget, og dem, der vil fortsætte.

Povl Brøndsted (V):

Man kan vel sige, at vi i dag tager lidt forskud på den debat, vi skal have, når vi får landbrugsministerens lovforslag til en ny struktur inden for landbrugserhvervet som helhed til behandling, men som en grundholdning er det Venstres ønske, at landbrugsstrukturen skal tilpasses landbrugets udvikling og tage hensyn til landmandens behov for at udøve sit erhverv.

Vi havde i sidste uge i Herning den store messe AGROMEK. Den viste, at ønsket om og viljen til at udvikle efter behov og efter krav i høj grad er til stede inden for erhvervet i alle dets afspejlinger på alle områder.

Selvfølger var det en teknisk messe, og teknikken var dominerende, men det var meget tydeligt, at den tekniske fremstilling af en mangfoldighed af maskiner og småfinesser tager hensyn til de krav, der stilles til landbruget i dag. I afdelingen, der viste, hvordan man skal lave fremtidens sprøjter til midler til bekæmpelse af skadedyr og ukrudt, så man, at det var noget, der var udviklet med hensyntagen til den debat, vi har haft. Så man på det, der var gjort inden for gødningsspredning, var det tydeligt, at man tager hensyn til de rejste kritikpunkter og prøver både at løse de opgaver, denne gødning har for at få afgrøderne til at udvikle sig godt, og også at tage hensyn til den rejste kritik.

I den tekniske afdeling så vi staldinventar osv., der i høj grad er lagt an på, at det skal være i overensstemmelse med opfattelsen af, hvordan en animalsk produktion skal foregå. Altså, det er i høj grad sådan, at hele den udvikling, der følger med landbruget, er meget miljøbevidst og i høj grad tager hensyn til de etiske krav. Det gælder f.eks. det nye inventar til svinestalde, hvor man faktisk intet sted så søer stå bundet. Det er frie stier, hvor der er større bevægelsesfrihed, end man har set det i den overgangsperiode fra et mindre effektivt til et mere effektivt landbrug, som vi har været inde i.

[Povl Brøndsted]

Vi ser også, at der i alle detaljer tages hensyn til muligheden for at frembringe kvalitetsprodukter såvel på mark som i stald. Selvfølgelig skal der også tages hensyn til, at fremtidens landbrug skal være rentabelt. Disse hensyn bliver taget, når man prøver på at skabe baggrunden for udviklingen i dansk landbrug. Det gælder den animalske produktion, og det gælder den vegetabiliske produktion. Det er et udtryk for, at der i dansk landbrug er vilje til at leve op både til kvalitet, til miljø og til etik.

Så synes jeg også, det er bemærkelsesværdigt på sådan en messe at se det forsøgsarbejde, der fortløbende gøres. Det er jo en helt utrolig indsats, der gøres alle de steder, hvor man prøver at skabe det, der skal være hjælpemidlerne i videste forstand, for at landbruget kan få sit produktionsapparat ajourført.

Men det viser jo også, at det er et utroligt forskningsarbejde, der ligger bag. Jeg synes, det var helt imponerende at se, hvordan man med hensyn til avlsarbejde kunne vise nogle resultater, som lever op til etiske krav, men som samtidig viser, at der er nogle vældige udviklingsmuligheder. Vi har altid sagt, at nu måtte målet vel være nået med hensyn til, hvad der kan avles på dansk jord, uden at vi skadede vort avlsarbejde, eller at målet var nået med hensyn til, hvad man kunne få ud af sin animalske produktion. Men også her viser de forsøg og den forskning, der foretages, at der kan nås langt endnu.

Jeg synes også, det er et tegn på, at dansk landbrugs udøvere står bag ønskerne om at få en udvikling, der på alle måder er tilfredsstillende, når der er i tusindvis – i tusindvis – af danske landmænd og folk, der er tilknyttet landbrugserhvervet, der viser interesse for at imødekomme de krav, der stilles fra de forskellige sider.

Selvfølgelig skal strukturen tilpasses disse nye muligheder og krav. Jeg mener ikke, at de nye perspektiver, der rejses omkring dansk landbrugsproduktion, på nogen måde ændrer opfattelsen af, at brugsstørrelserne kan være forskellige, for i mange tilfælde kan det vise sig, at netop små enheder bedre end større kan imødekomme de nye muligheder og de nye krav.

Jeg mener heller ikke, at den udvikling, der er i gang, forhindrer, at der kan være vidt forskellige ejerformer og vidt forskellige samarbejdsformer. Og det ønsker vi fra Venstres side at vi skal være åbne over for i arbejdet med lovgivningen omkring dansk landbrug.

Når vi måske kan sige, at vi fra dansk landbrug har været inde i en periode med pessimisme, med tvivl om, hvordan den fremtidige udvikling i dansk landbrug kan foregå, så skyldes det jo bl.a., at vi i 1970'erne og op i 1980'erne havde vældig succes med vort produktionsapparats udbygning. Vi tilpassede os de nye markedsmuligheder, og vi gjorde det med så stor succes, at produktionen blev for stor. Denne overproduktion blev baggrunden for, at de enkelte producenter kom ind i vanskeligheder.

Det må være et mål med landbrugspolitikken, som vi også har set det i de seneste år, at komme tilbage til den frie markedsmekanisme, de frie markedskræfter inden for EF-området. Det må være et mål, som vi må bruge forskellige midler til at opnå og undertiden ikke de midler, vi egentlig holder mest af. Men vi har brugt kvotaordningen inden for mælkeproduktionen, og i virkeligheden har vi jo her set, at de tidligere store lagre er forsvundet, og at det er blevet bedre at være mælkeproducent inden for EF.

Der har i den sidste tid været nogle, der har villet påstå, at der er ved at komme optimisme i dansk landbrug. Nu er det nok forkert altid at tale om dansk landbrug under ét, det består jo af mangfoldige enheder, hvor vilkårene er vidt forskellige. Der er helt afgjort nogle i dansk landbrug, der ikke har plads til eller mulighed for optimisme, og det er jo her, refinansieringsordningen skal prøve at imødekomme og hjælpe dem, der er hårdest trængt.

Inden for kvægbruget har der i 1987 været nogle vilkår, der har gjort, at man ser lysere på det. Selv 20 øre mere pr. kilo flæsk har gjort, at svineproducenterne begynder at sige: Nu vender det vel nok. Nu har vi været nede i dalen så længe, nu kommer vi vel derhen, hvor der også for svineproduktionen bliver bedre forhold.

En meget væsentlig betingelse for, at dansk landbrug kan få en strukturtilpasning og kan få lov til at bestå, er, at der er optimisme også blandt unge. Og jeg tror, at det er noget, vi kan være med til at indgyde dem. Jeg tror, det er noget, landbrugserhvervet selv skal være med til at gøre.

Og så må vi også sørge for at få en landbrugsuddannelse, der lever op til de mange krav, der stilles til landmanden i dag, for strukturen i fremtiden er i høj grad bestemt af, om der er en tilgang og en tilstrækkelig tilgang af unge til er-

[Povl Brøndsted]

hvervet, og så må vi sikre, at det er disse unges interesser og disse unges tro på landbruget, der styrkes med den struktur, vi bygger op.

Ernst B. Schmidt (FP):

Allerførst må man nok sige, når man ser på ordlyden af denne forespørgsel: »Hvilken overordnet målsætning har ministeren for strukturudviklingen i landbruget i perioden indtil år 2000?« Så må man nok sige, hvorfor dette spørgsmål i dag? Det forekommer mig i hvert tilfælde, at tidspunktet er lidt, skal vi sige malplaceret. Jeg vil ikke sige, at det ikke har interesse, men hvis man kigger rundt omkring i tilhørerlojerne på både den ene og den anden side, så ser det i hvert tilfælde ikke ud til, at det aktive landbrug er særlig interesseret i at få dette drøftet på nuværende tidspunkt. Og hvad er årsagen? Hvad kan årsagen være? Landbruget er da vel nok ikke ligeglad med, hvad der vil ske frem til år 2000 og også derefter.

Men der skete noget tidligere, ja ikke på året, men for et halvt års tid siden, hvor vi havde de store debatter omkring landbrugets problemer, og hvor det var muligt at komme med til at præge den udvikling, som skulle ske. De forskellige partier havde selvfølgelig forskellige målsætninger – det er jeg klar over. Vi i Fremskridtspartiet gik med i et forhandlingsoplæg, som førte til et resultat. Ikke at vi fik gennemført, hvad vi ønskede, nemlig en liberalisering af landbruget så langt, som vi kunne komme, fordi vi mener, at det er den eneste nyttige udvikling for landbrugserhvervet. Og jeg mener, at den chance havde ethvert parti, også Socialistisk Folkeparti. Og Socialistisk Folkeparti kunne måske lære en lille smule af udviklingen i de socialistiske lande om, hvordan man har haft det med landbrugsproduktionen gennem årene med fødevarerangel til følge, fordi det var under et socialistisk dikteret system. Man er efterhånden ved at komme på bedre tanker. Landbruget trives bedst i frihed, og det synes jeg også er rart at få diskuteret nu, hvor vi taler om, hvilken struktur der skal til.

Så vil jeg også gerne have lov til at stille et spørgsmål til landbrugsministeren: Vil man inden år 2000 kæmpe for, at dansk landbrug bliver det frieste erhverv inden for Fællesskabet?

Jeg tror, det ville være af meget stor betydning, hvis vi blev det. For øjeblikket mener jeg sådan set, at det hollandske erhverv ligger på

førstepladen, og Holland er, efter hvad jeg er underrettet om, en af vore store konkurrenter.

Jeg vil ikke gå ind i en debat om noget, der godt kunne være anledning til at drøfte, nemlig okkerproblemer, kunstgødningsproblemer, ja, jeg havde nær sagt staldinventar, som også blev nævnt. Vi kommer i løbet af kort tid til at drøfte landbrugets problemer, fordi der som følge af de aftaler, der er mellem et flertal af partierne her i Tinget, er sket et og andet, og det skal drøftes nu, og så kommer vi til den side af sagen. Der vil også komme lovforslag, og jeg vil da henstille til Socialistisk Folkeparti, at man viser, at man virkelig er med på at ville bøje sig rent partipolitisk-taktisk for at gavne landbruget, ligesom vi andre, der gik med ind i en aftale, har måttet gøre, hvis man virkelig mener noget med at sige, at man vil gøre noget for landbruget. Men som sagt: Jeg mener ikke, debatten i dag er rigtig aktuel, og derfor skal jeg ikke forlænge den, men mit spørgsmål til landbrugsministeren ville jeg gerne have svar på.

(Kort bemærkning).

Bjørn Poulsen (SF):

Jeg må indrømme, jeg undrede mig lidt, da jeg hørte hr. Ernst B. Schmidt spørge, hvorfor vi har debatten, hvorfor der ikke er nogen fra landbruget til stede. Nu ved jeg ikke, om jeg skal tage skylden for det, for jeg har ikke inviteret nogen, det må jeg indrømme.

Det kan godt være, at hr. Ernst B. Schmidts hukommelse ikke er særlig god, for jeg kan i hvert fald ikke huske, at SF blev inviteret til landbrugsforhandlinger i juni måned. Jeg ved ikke, om jeg husker helt forkert – nej, det tror jeg ikke. Og så vidt jeg ved, så var det meget lidt landbrugslovgivning, der blev diskuteret i juni måned, det drejede sig om en refinansieringsordning. Det var kun på Fremskridtspartiets gruppemøder, den slags ting blev diskuteret, det var ikke her i salen. Der er noget, som hr. Ernst B. Schmidt tager fejl af, og det er da bare ærgerligt. Så jeg synes ikke rigtig, der er nogen grund til at klandre os, at vi har rejst en debat om noget, som vi i hvert fald ikke endnu er helt klar over. Det er bl.a. derfor, vi spørger ministeren. Det kan være, hr. Ernst B. Schmidt er klar over, hvad det er, han har været med til at lave, men det kunne man jo ikke høre på indlægget her.

[Bjørn Poulsen]

Må jeg så til sidst sige én ting til hr. Ernst B. Schmidt og Fremskridtspartiet: Hvis vi nu laver en handel, så vil jeg gerne stå til ansvar for, hvad der bliver lavet i de socialistiske lande, hvis hr. Ernst B. Schmidt så vil tage ansvar for, hvad der bliver lavet i mellemamerikanske bananrepublikker og lign. Så skal vi ikke holde op med at skyde hinanden den slags i skoene og prøve på at snakke lidt mere reelt?

Det, vi fra SF's side har lagt op til i dag, og som jeg også gjorde i alle mine indlæg, det var en konkret diskussion af dansk landbrugs fremtid. Men den interesserer ikke hr. Ernst B. Schmidt, og det er bare ærgerligt.

(Kort bemærkning).

Ernst B. Schmidt (FP):

Det skal også blive meget kort: Jeg er klar over, at det begyndte med refinansieringsproblematikken inden for landbruget, og under valgkampen drejede det sig om, at alle partier ønskede at være med til at hjælpe landbruget, og det var indgangsvinklen til de forhandlinger, som fandt sted.

Larsen-Ledet (RV):

Det er godt, vi får en ny anledning til at diskutere landbruget. Landbruget er truet, landbruget er i opbrud, landbruget er usikkert, men vi kan ikke undvære landbruget, derfor er det vigtigt, at vi beskæftiger os med landbruget.

Der er ingen, der – ikke i øjeblikket i hvert fald – er i tvivl om landbrugets betydning valutamæssigt, beskæftigelsesmæssigt, betydningen for landsbyerne. Bosætningsmønsteret rundt omkring er nemlig heller ikke noget, vi må glemme i denne forbindelse. Selv om det måske er noget, vi ikke gør op i kroner og øre på samme måde, som vi kan gøre valutaindtjeningen og beskæftigelsen op, så er her nogle indirekte virkninger af landbrugets tilstedeværelse, som er væsentlige, og som vi også skal være opmærksomme på.

Strukturudviklingen er et gennemgående tema i forhandlingerne her, og strukturudviklingen påvirkes jo af mange forskellige ting. Der er mange forskellige kræfter, der arbejder sammen på en eller anden måde, og det giver sig så nogle udslag. Mange menneskers handlinger og tanker ligger bag ved ændringer i strukturen.

Men der er også kræfter, der helt konkret påvirker en strukturudvikling, altså kunstige

kræfter. Der er selvfølgelig først og fremmest det aktuelle prisniveau for de varer, landbruget producerer, i forhold til omkostningerne. Det er helt klart, at det er en meget væsentlig faktor.

Dernæst er der forskellige ordninger, som også er med til at påvirke landmændenes handlemåde, adfærdsmønstre. Det gælder f.eks. ordningen for ærter og raps, som er indført, fordi vi skal have en højere selvforsyningsgrad af protein inden for EF. Men der gives tilskud fra 2.800 til 3.600 kr. pr. ha årligt, og det er da lige til, at de landmænd, som dyrker disse afgrøder, lader det indgå i deres overvejelser, om de har brug for mere jord eller ikke. Der findes også støtteordninger, hvor 25 pct. af de største landbrugere med de største produktionslandbrug får 73 pct. af de forskellige støtteordninger, inkl. EF-ordninger, blot er raps og ærter ikke med i den tilskudsberegning.

Jeg mener ikke, der er nogen, der helt klart på et stykke kan sige, at det har haft den og den betydning for landbrugsstrukturen. Jeg tror, det er noget, der spiller ind i formgivningen af strukturen. Det påvirker strukturudviklingen, og derfor er det selvfølgelig rigtigst, hvis vi skal tilrettelægge en langsigtet struktur med de ting, der er udsigt til, at vi renser økonomien på de forskellige landbrug for de respektive ordninger, så vi får de nøgterne og realistiske tal tilbage.

For hvad sker der, når de ordninger afvikles eller afdæmpes – der er jo ting i sol og måne, der tyder på, at det kan blive tilfældet, og der er optræk til det både fra EF og for så vidt også fra dansk side? Ministeren har meget klart og tydeligt sagt på regeringens vegne, at landbruget efterhånden skal indstille sig på at klare sig på markedsvilkårene som de fleste andre erhverv. Det er ministerens ord. Derfor synes jeg, at man skal tænke over de forskellige foranstaltninger, som jo er noget kunstigt, og det bliver spændende at se, om den nye strukturudvikling påvirkes af mere markedsorienterede forhold, af et reduceret støtteelement.

Det er i hvert fald min opfattelse, at en sådan udvikling vil være med til at afdæmpe presset imod stordrift. Det, der er talt om fra regeringens side om frie sammenlægningsgrænser – og som vi fra radikal side har accepteret – er 70 ha og 320 søer på årsbasis af miljømæssige hensyn eller 120 søer plus opdræt eller 120 køer plus opdræt.

[Larsen-Ledet]

Det er en produktionsstørrelse, som ikke er præget af nostalgi eller stokroser, det kan man i hvert fald ikke tillade sig at påstå. Der er her tale om realistiske produktionsstørrelser, der kan forekomme. Jeg tror, det vil være noget af en katastrofe for dansk samfund, hvis vi vil opleve en udvikling mod store plantebrug på husdyrproduktionens bekostning. Det er husdyrproduktionen, der giver beskæftigelse, der skaber valuta, der hjælper på betalingsbalancen.

I øjeblikket oplever vi et misforhold mellem udbud og efterspørgsel af landbrugsejendomme. Derfor er det godt, at adgang til at købe landbrug bliver liberaliseret, sådan at mellem 70 og 75 pct. af landbrugene nu kan handles frit til deltidslændmænd osv. under forudsætning af, at man bor der. Det synes jeg der er grund til at hilse med tilfredshed, og det kan efter min opfattelse være med til at bevare bosætningsmønstret, for er der ingen aktuel køber til et landbrug, så er risikoen for, at landbruget bliver nedlagt, selvfølgelig meget stor.

Ejerformerne er også noget, vi har diskuteret i lang tid i landbruget og i politiske kredse, og der er optræk til, at de udvides, så de kommer til at omfatte flere, med andelslandbrug og produktionsfællesskaber som supplement til selvejete og så et begrænset eksperiment med aktieselskabslandbrug.

Vi synes, at det er i orden, at vi prøver at se på, hvordan det kan fungere. Det er også i orden, når ministeren siger, at de 50 mio. kr., der er afsat, skal anvendes på en praktisk måde i forbindelse med andelslandbrug.

Ministeren siger videre i sin tale, at strukturpolitikken må udformes i en retning, som medvirker til at opfylde målsætningen generelt for regeringens politik vedrørende industri, miljø og teknologi. Ministeren lægger vægt på, at produktionen skal ske under etisk og miljømæssigt forsvarlige forhold. Jeg synes også, det er værd at understrege, at ministeren siger det midt i, at vi taler om ny tid, hvor der er ting, der bliver barskere, hvor der sker ting, som vi ikke alle sammen er lige begejstrede for. Det er vigtigt, at vi i den nærmeste tids udvikling holder os det for øje, som ministeren har sagt her.

Jeg tror også, det er vigtigt, at vi overvejer, om ikke der skal indføres et loft over antallet af dyr. Det er i hvert fald noget, som man kan kalde en forbruger- og dyrevenlig politik, hvis vi kan komme til at gå den vej.

Jeg vil også gerne lige sige to ord om fremtiden på nogle enkelte områder, for man kan ikke nå de ting, man skal, på 10 minutter. Men jeg vil gerne erindre om fremtidsforskeren og den tidligere venstrepolitiker Thorkil Kristensen, som siger til os, at om 10-12 år har vi stor efterspørgsel efter landbrugsvarer. Der er ingen grund til at forcere en udvikling frem mod store plantebrug, og det synes jeg er værd at understrege. Thorkil Kristensen har flere gange sagt ting, som er gået i opfyldelse. Jeg lægger særdeles meget vægt på de vurderinger, der kommer fra hans side. Midt i pessimismen trænger vi til, at der er andre, der maler himlen i lidt andre farver end dem, der er de almindeligste i øjeblikket.

Vi har fra radikal side principielt den grundholdning, at vi ønsker mulighed for at have mange landbrug. Vi tror overhovedet ikke på, at de store husdyrkoncentrationer er fremtiden. De skal nok dukke op andre steder. Det, vi har brug for, er produktionsbredde, produktudvikling, kvalitetsvarer, forarbejdede varer og samarbejde om afsætning.

Vi ønsker en mennesketilværelse, hvor der er mulighed for, at man har tid og kræfter til også at beskæftige sig med det, som sker på den anden side af markskellene og staldvæggene.

Vi skal søge at afdæmpe de nationale støtteordninger inden for EF og GATT-landene. Vi har overproduktion af landbrugsvarer i vor del af verden, og det mærkes på landmændenes økonomi. Det er meget svært politisk at klare det, men vi skal igen og igen forsøge at nedbryde de nationale støtteordninger. Det vil også være til fordel for dansk landbrug.

Nør Christensen (CD):

Mit partis landbrugspolitiske ordfører kan ikke være til stede, så jeg har fået overdraget opgaven. Jeg vil tilslutte mig rækken af ordførere, som har sagt tak til SF, fordi man har stillet denne forespørgsel. Det er vist kun hr. Ernst B. Schmidt fra Fremskridtspartiet, som ikke rigtig har villet debattere sagen. Som han selvfølgelig rigtigt sagde, at alle partier under sidste valgkamp ville hjælpe landbruget, men så går man i folketingsalen, og så gider man end ikke diskutere det. Jeg går ud fra, at han med alle partier også mener Fremskridtspartiet.

Han er et strålende eksempel på, hvorledes man bare skal give ham og mange andre lejligh-

[Nør Christensen]

hed til at tale i en 2-3 minutter, så når de at modsige sig selv en 4-5 gange. Det er en sørgelig holdning at have til en væsentlig politisk debat.

Men det er rigtigt, at vi under sidste valgkamp gang på gang på vore møder rundt omkring oplevede debatter om landbruget og dets fremtid. Vi finder selvfølgelig alle sammen, at landbruget er et væsentligt erhverv, naturligvis ikke bare af økonomiske, men også af kulturelle og historiske grunde. Det erhverv har vi stor nytte af i den øvrige del af vores samfund. Man må heller ikke glemme, at det ikke blot er en økonomisk tragedie eller et menneske, der bliver arbejdsløs, som vi ser det i andre erhverv, når en landmand må gå fra sin gård. Nej, for landmanden må sige farvel også til sin bolig, måske en gård, der har været i flere generationers eje. Han må sandsynligvis også sige farvel til sin kulturelle baggrund eller store dele deraf, forlade landet og drage ind til byen.

Tragedierne er således for landbruget langt større end i en række andre erhverv i byerne. Derfor skal hr. Ernst B. Schmidt vide, at Centrum-Demokraterne som alle andre partier i Folketinget tager landbrugets problemer særdeles seriøst. Derfor blev landbrugets situation naturligvis også drøftet så grundigt under den seneste valgkamp. Jeg tillader mig dog at se bort fra en lang række valgløfter, som er givet af alle andre partier end mit eget parti.

Hvad er det så, vi oplever fra forespørgerne i dag? SF og Fremskridtspartiet har søgt at stikke mennesker blå i øjnene. De forsøgte at sige, at vi med den strukturudvikling, vi ser i dag, kan redde alle landmænd. Jeg havde nær sagt, kan det siges mere forkert? I stedet for at forbedre de urentable brugs nedlæggelse, sammenlægning, eller hvad der nu bør ske, talte man til mennesker, som om der ingen problemer var. Det er om muligt endnu mere forkert end det andet. Det er ikke værdigt, og det er synd for de mennesker, der kun ender i tragedier på grund af de forskellige opfordringer, som vi har været vidne til.

Sandheden er, at vi af teknologiske, miljømæssige og andre grunde er nødt til at arbejde i større enheder. Der bliver færre, men større brug. Det sker overalt i EF. Jo hurtigere erkendelsen kommer, jo lettere kan vi sikre, at det bliver en værdig afgang for de mennesker, der ikke kan klare sig i erhvervet. Hvis de er oppe i

årene, bør det ske ved en førtidspension, mens de unge og de, der ellers har lyst til det, skal have mulighed for en omskoling.

Det betyder selvfølgelig meget, hvor tidligt man vil erkende problemerne, men det havde været klædeligt, om det var sket noget før, om det overhovedet vil ske fra nogen af partiernes side.

Flere sammenlægninger og større bedrifter kunne få en affolkning af landet til følge, og det kan vi naturligvis alle sammen være enige om ville være tragisk. Det vil tage det sidste liv fra landsbyens skole. Nedlægger man først skolen i et område, ryger både købmand, smed og den eventuelle bager bagefter.

Derfor har Centrum-Demokraterne talt for, at man sideløbende med sammenlægningspolitikken gav bedre mulighed for såvel deltids- som fritidslandmænd. Man kunne tale om de store landbrug som de økonomiske landbrug og de mindre som de kulturelle landbrug. Ved hjælp af indtægter fra andre erhverv kunne man bibeholde et vigtigt kulturelt liv på landet i de mindre områder.

Netop den dobbelte politik kom til udtryk bl.a. i de aftaler om ændring af landbrugsloven, som regeringen, Fremskridtspartiet og CD indgik lige efter nytår. Det er en aftale, vi er glade for, og heldigvis er den da også overvejende blevet positivt modtaget i landbrugskredse. Den kritik, der har været, bygger i høj grad på spørgsmål, parterne i forhandlingerne var enige om at tage op. Eksempelvis vil de unge landmænds lånemuligheder i lyset af de større brug blive taget op i forbindelse med Bernsteins tredje rapport.

Vi håber, disse ændringer af landbrugsloven, der forhåbentlig kommer igennem her i Folketinget inden sommerferien, er så grundlæggende, at vi ikke driver erhvervet fra krise til krise. Det, der er brug for, er ikke, hvad jeg vil tillade mig at kalde hovsaløsninger, men det er fundamentale, grundlæggende ting, som vi skal have taget fat på og have løst langsigtet. At der så stadig væk er ting tilbage, som vi fra CD naturligvis gerne vil gøre noget ved, siger sig selv. F.eks. arbejder vi stadig kraftigt for, at grundskatterne skal væk fra landbruget. Det er nok det område, som jeg helst havde set landbrugsministeren nikke genkendende og bekræftende til, men jeg har ikke set det endnu. Jeg kunne glæde mig over, hvis det skete lidt senere under debatten.

[Nør Christensen]

Naturligvis spiller miljøet også en stor rolle for landbruget, således som det gør for alle os andre. Man løser ikke miljøproblemer ved at kaste skidt i hovedet på hinanden. Når også ledende politikere fastslår, at landbruget er miljøsvin nr. 1, er det ikke blot unfair, det er direkte urimeligt. Vi tager på det skarpeste afstand fra, at det kunne ske, som det gjorde for år tilbage.

Vi tror på, at der i de større brug er mere økonomisk kraft til at forbedre miljøforholdene. Men det er urimeligt at lægge et enkelt erhverv, 4-5 pct. af befolkningen, for had, at sætte 94, 95, 96 pct. af den øvrige befolkning op imod det. Det er en helt, helt uacceptabel måde at drive politik på. Det er omstilling, der skal til, og en omstilling til økologisk landbrug bør vi ikke være bange for at lade prøve af, men det bør naturligvis kun ske i takt med, at der er efterspørgsel efter disse produkter.

Det er et spørgsmål, om forbrugerne i længden ønsker at betale mere for disse varer, fordi de er rene. Det kunne man da godt ønske sig. Det gælder i det hele taget om – det er et svar til hr. Bjørn Poulsens indlæg – at få at vide, hvad forbrugerne siger generelt. Hvis man ønsker andre former og bedre produkter, må man naturligvis også være indstillet på, at varerne kommer til at koste mere. Hvis man følger landbrugsministerens ord om, at det skal være uden offentlig støtte, skal man tage den anden del med og erkende, at hvis denne offentlige støtte ikke ydes, så stiger priserne. Det er de færreste, der sådan rigtig har mod til at sige det sådan nogenlunde ligeud.

På miljøområdet kommer vi heller ikke uden om EF og den braklægning, man har aftalt. Det kom på et passende tidspunkt, hvor Danmark selv ville pålægge landmændene byrder af miljøhensyn, og hvor EF af produktionsmæssige grunde ønskede det gennemført. Det gav så landbruget noget tilskud.

Hos CD tvivler vi noget på braklægningens produktionsbegrænsende virkning, fordi der hovedsagelig er tale om, at det er de mindst effektive jorder, der bliver braklagt. Øger man så ikke blot produktionen på de mere intensive og på de bedre jorder? Det kunne man godt fristes til at have en mere end svag mistanke om. I hvert fald tyder erfaringer fra USA på, at noget sådant sker. Jeg vil derfor alene nøjes med at glæde mig over, at kravet, pålagt af danskerne,

også kom ind i EF-sammenhæng, så det ikke rammer det betrængte erhverv så hårdt.

Alt i alt mener vi i CD, at man i Danmark med det nye landbrugsforlig strukturmæssigt fører vort landbrug i en bedre og mere langsigtet retning. Om vi så forhåbentlig også kan blive fri for hvert halvår at skulle redde landmænd ud af krise efter krise og dermed undgå forskellige former for fallit, kan kun fremtiden vise. Vi har et stærkt håb derom. Det er både urimeligt og tragisk, at driftige folk i et erhverv, der stadig både kulturelt og økonomisk er et af Danmarks væsentligste, skal gå fra krise til krise.

(Kort bemærkning).

Dohrmann (FP):

Jeg har bedt om en kort bemærkning for at udtrykke min glæde over, at hr. Nør Christensen ikke normalt er CD's landbrugsordfører.

Jeg siger det, fordi CD's ordfører under de forhandlinger, vi har haft bl.a. om en ny landbrugslov, sammen med Fremskridtspartiet har kørt et glimrende parløb. Derfor lyder det utrolig arrogant og misvisende, når hr. Nør Christensen her giver udtryk for, at Fremskridtspartiet ingen interesse har for landbruget. Det er aldeles ikke tilfældet. Vi har, bl.a. sammen med CD, aktivt deltaget i stort set alt, hvad vi er kommet i nærheden af vedrørende landbruget, og vi har prøvet på at få så stor indflydelse som overhovedet muligt.

Der er i hvert fald én ting, vi har lært, og det synes jeg hr. Nør Christensen skulle skrive sig bag øret, og det er, at alle de problemer, som også hr. Nør Christensen nævnte landbruget har, ikke løses ved, at man fra Folketingets talerstol hagler ned på andre og så hælder vand ud af ørerne resten af tiden. Hr. Nør Christensens tale var tom og indholdsløs, og den var absolut ikke gavnlende for landbruget. Det er en skam, for CD har ved andre lejligheder vist, at de har en positiv holdning til landbruget.

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

Jeg synes, det er værd at bemærke, at hr. Nør Christensen omtalte forliget fra i sommer og i den forbindelse omtalte tvangsauktioner og den ulykke, det er, når folk må forlade bolig, hjem og arbejdsplads på én gang.

[Bjørn Westh]

Forliget, CD indgik med regeringen, gik, så vidt jeg kan huske, ud på, at for de 15.000 landmænd, der havde det dårligst og var nærmest tvangsauktion, skulle man ikke gøre noget. Det var dem, der var i en eller anden form for produktion, man skulle gøre noget for. Jeg tror, hr. Nør Christensen skulle revidere sin opfattelse af det.

Der er noget helt andet, jeg vil spørge om. CD har gjort sig bemærket på mange måder med hensyn til EF-reglernes indførelse i Danmark. CD har jo f.eks. meget stærkt fremhævet, at alle borgere i EF burde kunne købe sommerhuse i Danmark.

CD siger nu, at det er vigtigt med livet på landet, og at det er vigtigt, at der bor folk derude. I den landbrugslov, vi har, er der bopælspligt. Finder CD, at det er en god regel at have bopælspligt også på fritidslandbrug, hvor der ifølge forligsaftalen ikke engang er pligt til, at ejeren driver landbruget selv, hvor man kan lade det gøre af en maskinstation? Efter min opfattelse er det rimeligt at opretholde en bopælspligt. Mener CD også, det ville være rimeligt at fastholde bopælspligten her, og hvorfor har man så taget, hvis man mener det, den stilling, man har taget med hensyn til sommerhuse?

(Kort bemærkning).

Bjørn Poulsen (SF):

Jeg må da indrømme, at hr. Nør Christensen også bragte mig på talerstolen. Jeg ved ikke, om hr. Nør Christensen overhovedet har hørt, hvad der er blevet diskuteret og sagt heroppe fra talerstolen i dag.

Fra SF's side sagde jeg ganske klart med hensyn til spørgsmålet om antallet af landbrug, at det, det drejede sig om, er, at det, der er det grundlæggende i den animalske produktion, skal styrkes.

Så stiller hr. Nør Christensen sig op og siger, at jeg vil bevare alle landbrug. Jeg har stillet nogle spørgsmål til landbrugsministeren om, hvor mange der egentlig kunne blive nedlagt. Men man kan selvfølgelig høre det, man tror.

Så vil jeg spørge hr. Nør Christensen: Hvor mange af hr. Nør Christensens »økonomiske« landbrug – det er noget nyt – tror man kan klare sig uden en lønindkomst? Hvor mange af disse landbrug kan klare sig, hvis ikke konen eller manden har en lønindkomst ved siden af? Jeg tror, at hr. Nør Christensen bliver meget for-

bavset, når han opdager, hvor få det i virkeligheden er.

(Kort bemærkning).

Nør Christensen (CD):

Jeg vil sige til hr. Bjørn Poulsen, at vi kan alle sammen have hver sin tro. Man har også ret til at have det, og enhver er jo som bekendt mest salig i sin tro.

Jeg skal sige, at hr. Dohrmann glimrer som sædvanlig på en fremragende facon ved overhovedet ikke at beskæftige sig med, hvad der er blevet sagt, men bare tale om noget fuldstændig andet, nøjagtig som vi kender fra alle udvalg, hr. Dohrmann deltager i.

Det var ikke det, som hr. Dohrmann beskæftigede sig med, jeg sagde noget som helst om. Jeg sagde netop om hr. Ernst B. Schmidt, som er hr. Dohrmanns partifælle, i hvert fald endnu da, at hr. Ernst B. Schmidt ønskede at fremhæve, at alle partier ville under sidste valgkamp hjælpe landbruget. I samme åndedrag stort set erklærede hr. Ernst B. Schmidt, at det var vistnok ikke rigtig tidspunktet nu at diskutere den pågældende sag. Det blev sagt, og enhver kan så efterfølgende kontrollere det. Så var det, jeg tilføjede, at hr. Ernst B. Schmidt – og åbenbart også stadig væk hr. Dohrmann – skal have lejlighed til blot at tale i en 2-3 minutter, så når de at modsige sig selv indtil en 4-5 gange. Det er lidt af en præstation. Inflation er som bekendt andet end penge.

Til hr. Bjørn Westh skal jeg bare sige, at det er korrekt, at mit parti har talt om sommerhuse. Det er dog sjældent, vi gør det under landbrugspolitiske debatter, men foranlediget her skal vi gerne gøre det.

Danskerne kan i Spanien købe ejerlejligheder og sommerhuse, og hvad ved jeg, og det jubler alle danskerne over. Det har man det strålende med. Det er godt osv.

Så snart nogen bevæger sig ind på dansk område og skal købe bare det mindste skur nær ved Vesterhavet eller et andet sted, som betegnes som et sommerhus, stejler man. Den går altså ikke. Så ulogisk har man ikke lov til at opføre sig.

For så vidt angår det reelle og mere aktuelle spørgsmål, nemlig bopælspligten, skal vi gerne erklære, at den holder vi naturligvis fast i.

(Kort bemærkning).

Ernst B. Schmidt (FP):

Jeg vil gerne komme med en kort bemærkning til hr. Nør Christensen. Vi kan se, når vi får Folketingstidende, ordret hvad jeg har sagt, når jeg var inde på, at vi alle under valgkampen sagde, at vi ville hjælpe. Og hvem gjorde så noget bagefter?

Kofod-Svendsen (KRF):

Jeg vil begynde med at komplimentere SF for at have rejst en forespørgselsdebat om landbrugets situation uden samtidig at have en speciel dagsorden til afstemning, hvor man ellers skulle prøve at få et lille flertal for den eller i givet fald erkende, at den ikke kan komme igennem.

At man rejser en debat, uden at vi skal ud i et dagsordensslagsmål, syntes jeg er positivt. Det vil jeg gerne benytte lejligheden som indledning til at komplimentere SF for. Det er et udtryk for en saglig måde at arbejde på.

Jeg vil også takke landbrugsministeren for hans besvarelse. Den synes jeg på mange måder var perspektivrig. Vi har selvfølgelig hver vores stemmeføring, hver vores ting, vi især vil lægge vægt på, men den grundlæggende besvarelse var konstruktiv.

Andre har sagt, og jeg vil også understrege det her, at landbruget har haft og fortsat har overordentlig stor betydning for det danske samfund som helhed. Derfor kan vi ikke bestræbe os nok på at lægge de ydre rammer bedst muligt til rette, for at landbruget som erhverv og den enkelte landmand har gode økonomiske vilkår. Når vi drøfter mere detaljerede spørgsmål vedrørende landbrugets lovgivning, tror jeg, det er vigtigt at understrege, at den generelle økonomiske politik, som bliver ført i dette land, betyder utrolig meget for den enkelte landmand.

Hvis vi her i landet fører en ansvarlig indkomstpolitik, hvor lønudviklingen løber løbsk, bereder vi landbruget utrolig store problemer, og hvis vi har en meget høj rente, skaber det utrolig store problemer for landbruget.

Disse to spørgsmål betyder faktisk meget mere end mange af de andre love, som vi kan bruge lang tid på at drøfte herinde. Hvis man vil både landbruget og landet vel, betyder det utrolig meget, at vi er klar over, at det, vi først og fremmest har brug for, er en ansvarlig indkomstpolitik, sådan at vores konkurrenceevne styrkes og vi kan få skabt flere arbejdspladser.

Det vil nemlig også give mulighed for, at landbruget kan komme fra en defensiv over i en offensiv position, at dansk landbrug kunne konkurrere med de andre landbrug inden for EF-sammenhæng. Det er klart, at når man har et EF-marked, hvor der på en række områder er enten kvoter eller prisfastsættelser, og vi har en lønudvikling, der er hurtigere i Danmark end i andre lande, giver det problemer for landmanden. Den velvilje, der ofte kommer til orde, når vi drøfter landbrugspolitik, må vi huske at føre med, når de overordnede økonomiske beslutninger træffes. Er vi ikke parat til det, er vores velvilje over for landbruget mere ord end konkret handling.

Så et par mere konkrete ting. Vi ved, at refinansieringsordningen blev gennemført for godt et halvt år siden. Det var en nødvendighed, men fra Kristeligt Folkepartis side havde vi gerne set, at vi var gået længere dengang. Vi beklagede, at der var ca. 15.000 landmænd – landbrug – som ikke blev hjulpet. Jeg tror stadig væk, at nogle af dem kunne have været reddet, hvis vi var gået lidt længere.

Samtidig sagde vi også fra Kristeligt Folkepartis side i juni sidste år, at vi var parat til at gå videre med hensyn til en liberalisering af landbrugsloven, men at vi ønskede, at det udvalgsarbejde, som var i gang, blev afsluttet, inden vi gik ind i de mere præcise drøftelser.

Udvalgsarbejdet er afsluttet. Vi ved, at der er opstillet forskellige modeller, og vi har også fået en mere konkret udmøntning. Vi synes som helhed, at det er en klog og fornuftig udmøntning, der nu foreligger, og vi ser frem til, at den bliver fulgt op af konkrete forslag fra landbrugsministeren. Der er altid enkeltspørgsmål, som vi må komme ind på under første behandling og vurdere under det efterfølgende udvalgsarbejde. Men generelt vil jeg gerne komplimentere landbrugsministeren for det, landbrugsministeren som leder af de forhandlinger er kommet frem til.

Jeg hørte den radikale ordfører, hr. Larsen-Ledet, foreslå, at vi skulle drøfte muligheden for at få lagt et loft over antallet af dyr – netop sådan forstod jeg den radikale ordfører – af frygt for, at udviklingen mod store brug skulle løbe for hurtigt. Jeg synes, det var en interessant tanke. Det er noget, vi kan tænke nærmere over og behandle, når vi skal tage stilling til de konkrete lovforslag.

[Kofod-Svendsen]

For Kristeligt Folkeparti er det væsentligt, når vi drøfter landbrugets struktur, at familiebruget og selvejet fortsat er de bærende elementer for dansk landbrug. Løbende strukturtilpasning er nødvendig, det erkender vi, men vi er overbevist om, at de værdier, som familiebruget har tilført dansk landbrug, fortsat er bæredygtige. Men vi er i Kristeligt Folkeparti fuldt ud klar over, at det med den igangværende udvikling bliver nødvendigt at skabe en tilpasning mod større enheder og et familiebrug, som også vil betyde, at man kan have en ansat på et familiebrug. Vi vil ikke romantisere i retning af, at det skal være så små brug som muligt. Det er ikke det, der er vores intention, når vi taler om familiebruget. Det, vi ønsker, er, at man bevarer det positive i denne driftsform og samtidig overfører det til en ny udvikling.

Vi er også åbne over for eksperimenteren i ejerforhold. Der er jo også flere tanker fremme, som vi ved landbrugsministeren vil komme frem med, og vi er med på disse tanker, som vi opfatter som et supplement til familiebruget. Vi kan gå ind for den fleksibilitet, som vi synes der lægges op til, og som vi ved landbrugsministeren vil udmønte nærmere i konkrete lovforslag.

Til sidst vil jeg citere det, som hr. Larsen-Ledet var inde på, nemlig nogle tanker fra Thorkil Kristensen. Jeg har også selv med interesse gang på gang læst, hvad Thorkil Kristensen skriver, og har også, fordi jeg bor meget tæt ved Thorkil Kristensen, haft rig lejlighed til at drøfte hans fremtidsplaner. Jeg har også bemærket, at han siger om fødevarerproduktionen, at Danmark i en verden, hvor befolkningstallet vokser, og hvor de nyindustrialiserede lande vil blive mere, skal vi sige kræse med hensyn til fødevarer, vil få øget mulighed for global eksport af udsøgte fødevarer, at det kan være én type i én del af verden og en anden type i en anden del af verden, men at det forudsætter produktudvikling, villighed og det at turde satse på nicheproduktion.

Alt det tror jeg Thorkil Kristensen har ret i. Derfor er jeg overbevist om, at der fortsat er en fremtid for dansk landbrug, hvis vi er parate til at lægge forholdene rigtigt til rette. Tilpasning bliver nødvendig, men mulighederne er der, og vi vil gerne medvirke til at skabe de bedst mulige rammer for, at mulighederne kan blive udnyttet.

Landbrugsministeren (Tørnæs):

Også jeg vil gerne takke for, at vi i dag har kunnet have en forespørgselsdebat, der ikke nødvendigvis har skullet ledsages af en dagsorden. Jeg synes, det i virkeligheden er udtryk for, at der er en vilje her i Tinget blandt alle partierne til på en saglig, rolig og afdæmpet måde at diskutere landbrugets problemer. Det synes jeg er godt.

Jeg synes også, diskussionen klart har vist, at der er et bredt flertal her i Folketinget, der erkender nødvendigheden af og accepterer og værdsætter landbrugets kolossale betydning og dermed også nødvendigheden af, at vi også i fremtiden kan have et velfungerende landbrugserhverv.

Der vil naturligvis uundgåeligt være nuancer, forskelle i opfattelsen af, hvordan vi når frem til det, og hvordan vi bedst tilrettelægger en sådan udvikling, men det grundlæggende synes jeg ikke debatten på nogen måde har givet grund til at nære tvivl om.

Hr. Bjørn Poulsen spørger: Hvordan er de unges situation? Hvordan hænger dette her sammen med, at der blandt mange også er en erkendelse af, at det gælder om at gøre landbrugserhvervet attraktivt for de unge?

Det er min opfattelse, at den første forudsætning for, at et erhverv er attraktivt for unge mennesker, er, at det giver udfoldelsesmuligheder, altså at man kan begynde på et niveau, som man kan magte, og få lov til at vokse sig større, hvis man har lyst til det, eller f.eks. styre i retning af at forblive mindre producent og måske være mere specialiseret.

Det tror jeg vil være en meget afgørende faktor for, at landbruget i fremtiden kan virke attraktivt for de unge. Jeg tror netop, det er en fejlagtig opfattelse, hvis man mener, at man lettere får unge til at gå ind i landbruget, bare man holder det i en presset situation ved mere eller mindre kunstigt at holde prisen på bedrifter nede. Det tror jeg ikke på.

Jeg tror, den første forudsætning for, at unge viser interesse for et erhverv, er, at der er udviklings- og udfoldelsesmuligheder inden for de politiske rammer, der til enhver tid må være om et hvilket som helst erhverv, og det er netop det, der i stor udstrækning er søgt tilgodeset med de aftaler om lempelser i landbrugsloven, som foreligger, altså at de unge får bedre muligheder for at starte i det små og, om man ønsker det, vokse sig større.

[Landbrugsministeren]

Men det er klart, som det også blev sagt, at hele finansieringsaspektet i det må vurderes, og det er bl.a. denne opgave, som er tillagt Bernsteinudvalget i dets tredje fase.

Det er også rigtigt, som både hr. Bjørn Poulsen og hr. Bjørn Westh har været inde på, at EF-forholdene og de beslutninger, som træffes i EF, spiller en betydelig rolle og herunder også de strukturpolitiske tiltag, som er vedtaget. Det skal ingen hemmelighed være, at jeg har fundet det en lille smule mærkeligt, at det har været så vanskeligt at få forståelse for de muligheder, som det åbner, hos et flertal her i Folketinget – ikke mindst set på baggrund af miljødiskussionen og det generelle ønske, der er om at få landbrugsproduktionen i det hele taget til at gå bedst muligt hånd i hånd med miljøpolitiske tiltag.

Der er vel ingen, der kan være i tvivl om, at ekstensivering, skovtilplantning, braklægning eller »set aside«, hvis man bedre kan lide det udtryk, alt sammen er tiltag – nogle har sat spørgsmålstegn ved deres produktionsbegrænsende effekt, men det skal jeg ikke diskutere her – som har en overordentlig miljøforbedrende effekt. Jeg har indtil videre i hvert fald ikke set nogen, som har anfægtet det synspunkt.

Endvidere spørger hr. Bjørn Poulsen, hvor mange brug der skal kunne nedlægges. Hertil skal jeg sige, at det nye i aftalen jo netop er, at man, skal vi sige kan nedlægge både oppefra og nedefra. Det giver jo betydelig forbedrede muligheder netop med hensyn til det aspekt, vi talte om før, nemlig at skaffe suppleringsjord. Derfor er det klart, at der ikke er nogen egentlig grænse bortset selvfølgelig fra den grænse, at landbrugspligten i disse sammenhænge fortsat består, og at det derfor skal ske efter de gældende regler, hvad enten det drejer sig om supplerings-, sammenlægning eller andet.

Hr. Bjørn Poulsen spørger også, hvad der egentlig er grunden til, at man specielt har interesseret sig for familieaktieselskaber. Nu ved jeg ikke, om man skal tage familieaktieselskaber ud til særbehandling. Det kan vi godt gøre, men jeg har egentlig altid haft svært ved at forstå, hvorfor det skulle være forbudt landmænd – og landmænd som for så vidt de eneste erhvervsdrivende – at udnytte de driftsøkonomiske, konsolideringsmæssige, skattetekniske osv. fordele, der er knyttet til en sådan ordning. Man kan sige det brutalt på den måde, at land-

manden vel er den eneste i et moderne samfund, af hvem man forlanger, at der skal sættes både hus og bord og stol og hjem bag erhvervsinvesteringen. Og derfor kunne man måske spørge, om det ikke ville være et rimeligt hensyn at tage til landmanden, om man nu var parat til i større omfang at skille det ad, således at også en landmand kunne få mulighed for at begrænse sin erhvervsmæssige investering.

Men det er blot et af aspekterne. Når hr. Bjørn Poulsen specielt har nævnt familieaktieselskabet, kan det måske skyldes, at det ofte er dette ønske, man har mødt, når der skal ske generationsskifte.

Til hr. Bjørn Westh vil jeg gerne sige, at jeg i mangt og meget deler de synspunkter, som hr. Bjørn Westh gav udtryk for. Hr. Bjørn Westh understregede således nødvendigheden af at opretholde bopælspligten og at undgå fjernjet. Det er vi helt enige i, og der har ikke på noget tidspunkt i forbindelse med drøftelserne om en ny landbrugslov været rejst tvivl om dette element.

Hr. Bjørn Westh nævnte endvidere nogle forhold i forbindelse med skovtilplantning og dermed ophævelse af dyrkningspligten. Vi må vel erkende, at der her er, skal vi sige to mere eller mindre modgående hensyn, nemlig på den ene side, at de fleste erkender det ønskværdige i at få en øget skovtilplantning, men at man på den anden side selvfølgelig ikke ad den vej ønsker at fremme et egentligt fjernje. Det er klart, at man her må søge tilvejebragt en balance for i rimelig grad at tilgodese de hensyn, man ønsker at varetage.

Dernæst nævnte hr. Bjørn Westh, at der ikke er nogen mulighed for anke af det skøn, som udøves af Jordbrugskommissionen. Man kan i det hele taget diskutere, om det giver nogen mening at kunne indanke en skønsmæssig vurdering. Hvis hensigten med at lægge det ud til en lokalt eller regionalt etableret jordbrugskommission netop er at få dens bedst mulige skøn på baggrund af det lokale kendskab, må man vel i forlængelse heraf også antage, at netop disse mennesker så også er, skal vi sige bedst gearet til at foretage et skøn i overensstemmelse med de forhold, som gælder på stedet. Det kan jeg ikke se betyder nogen sløring eller anfægtelse af retssikkerheden, snarere tværtimod, særlig ikke på baggrund af, som det fremgår af det udkast, som er udarbejdet, at denne kommis-

[Landbrugsministeren]

sion skal være enig for at kunne træffe en sådan beslutning. Men det er klart, at der altid skal være en mulighed for at anke det, man kan kalde retshåndhævelsen, ligesom det er klart, at det ikke må skabe mulighed for en forskelligartet principiel retlig opfattelse. Hr. Ernst B. Schmidt spurgte, om jeg ville tilsikre, at dansk landbrugserhverv inden år 2000 var det frieste inden for Fællesskabet.

Nu skal man af mange grunde være overordentlig forsigtig med at sammenligne et så forskelligartet erhverv i ét land med det tilsvarende erhverv i et andet land. Selv om der givetvis er forhold i andre lande, f.eks. i Holland, som landbrugsmæssigt af mange betragtes som noget, der er værd at stræbe efter, er jeg overbevist om, at der selv i Holland findes forhold, som vi meget nødig ville have skulle være gældende her i landet. Jeg mener, at der med den ramme, som bl.a. den nye landbrugslov vil kunne betyde for erhvervet, er tilstrækkeligt manøvrerum til, at man med god ret kan sige, at dansk landbrug absolut også har de nødvendige udviklings- og ekspansionsmuligheder.

Dernæst nævner både hr. Larsen-Ledet og hr. Kofod-Svendsen hele problemet med hensyn til husdyrholdet og spørger, om det kan give anledning til, at man får en udvikling med ekstremt store husdyrhold. Jeg kan her citere fra aftalen, at det skal overvejes, eventuelt i forbindelse med lov om husdyrsygdomme, om der af hensyn til sygdomsbekæmpelse i husdyrbesætninger er behov for begrænsning i adgangen til at etablere meget store husdyrbesætninger.

Det er af den grund, at vi selvfølgelig har en interesse i at bevare den veterinære status, vi har, og som er forudsætningen for, at vi kan sælge på mange forskellige markeder, hvor andre lande ikke kan gøre det. Derfor ønsker vi selvfølgelig ikke at ændre denne status eller altså den måde, vi håndterer husdyrsygdomme på.

Men på baggrund af, at man andre steder har andre former, f.eks. vaccination, hvor vi har tradition for sygdomsbekæmpelse ved hjælp af nedslagning, må vi selvfølgelig i den sammenhæng overveje, om der er behov for begrænsninger i adgangen til at etablere meget store husdyrbesætninger, alt i alt forhold, hvor vi tilstræber det klart ønskværdige i, at de absolut gode, stærke elementer, der er i dansk landbrug og husdyrhold, kan opretholdes, selvfølgelig

både, som jeg tidligere har sagt, af produktionsmæssige, miljømæssige og etiske grunde, men så sandelig også – og ikke mindst – af eksportmæssige grunde.

Bjørn Poulsen (SF):

Jeg vil gerne sige tak til landbrugsministeren for nogle af de svar, jeg har fået, men erkende, at der altså er visse væsentlige områder, som vi i allerhøjeste grad er uenige om. Jeg er således meget uenig i landbrugsministerens konklusion, hvad angår de unges muligheder for at etablere sig. Landbrugsministeren siger, at vi har holdt priserne kunstigt nede. Ja, det kan da godt være, at de kunstigt er holdt lidt nede, men på den anden side må det da være en bedre udgangsposition for et ungt menneske at etablere sig på, så det er jeg ligeglad med. Jeg kan i hvert fald ikke få det regnestykke til at gå op anderledes, og derfor har jeg faktisk ikke noget imod, at vi bliver ved med at holde priserne kunstigt nede. Jeg har lidt svært ved at se det fornuftige i, at et landbrug skal koste så meget som overhovedet muligt uden hensyntagen til, om det derved på forhånd handicapper nogle unge mennesker i henseende til at komme ordentligt i gang. Det er det, det gør nu, fordi konkurrencen selvfølgelig bliver større specielt på de mindre ejendomme i og med, at der er fri handel. Når det eneste krav er bopælspligt, bliver konkurrencen da større, og derved bliver de unges muligheder for at etablere sig rimeligt og fornuftigt dårligere. Jeg kan godt forstå, at antallet af unge på landbrugsskoler falder.

I den forbindelse vil jeg gøre opmærksom på, at der vel snart vil ske lukninger af landbrugsskoler. Jeg ved ikke, om det skal foregå på samme måde som med seminarier og lignende, men det kan vi komme tilbage til på et senere tidspunkt.

Det er også helt klart, at der må ske nogle alvorlige besparelser på konsulentområdet og lignende. Med det antal landmænd og landbrug, vi får i fremtiden, har vi da ikke brug for alle de mange konsulenter. I det hele taget må vi sige, at liberaliseringen her i hvert fald giver nogle store muligheder for besparelser på statens budgetter, og det må vi jo så se hvordan kommer til at gå.

Landbrugsministeren undrede sig over, at jeg specielt nævnte familieaktieselskaber. Jamen det gør jeg da, fordi det er specielt her, idet

[Bjørn Poulsen]

det mig bekendt ikke falder ind under den 500 styks kvotaordning, man har lavet på området, således at man altså kan lave alle de familieaktieselskaber, man kan få nogen til at interessere sig for, ud over de 500.

Jeg synes, det er en spændende konstruktion. Hvem er familien? Hvem er det, der får disse aktier? Man køber jo ikke sådan noget, man får det. Kan aktierne sælges? Hvordan er det med 8-års-reglen med hensyn til beskatning ved salg af landbrug? Inden for de første otte år skal man jo betale skat, hvis man sælger sit landbrug. Kan man sælge aktierne, uden at det udløses? Det ville da være interessant at vide, om man kan omgå det på den måde, eller om det er den specielle skatteregel på 3 år med hensyn til aktiesalg, der gælder. Jeg synes, der er mange forhold i forbindelse med disse familieaktieselskaber, som gør det interessant at diskutere dem.

I den forbindelse kan jeg ikke lade være med lige at vende tilbage til hr. Rønholt, som nåede at sige noget om, at ejerformer og finansiering jo hang sammen. Det er helt klart, at spørgsmålet om aktieselskaber kontra billig kapital er et af de store diskussionsemner, specielt når man kommer op i lidt større landbrug, hvor vi jo er nogle der hører hjemme.

Der er bare én ting, jeg har haft svært ved at finde ud af, og det er, hvordan man får fat i den dér billige kapital. Skal aktiemassen være så stor, at man kan få billig kapital ad den vej, således at man kan refinansiere den gæld, man har i forvejen? For kan man ikke få refinansieret den, kan det jo være ligegyldigt. Med en aktiekapital på ½ mio. kr., der ejer et andet landbrug på 10 mio. kr., får man i hvert fald ikke nogen billig kapital.

Jeg synes, det er ret interessant, at man vil blande finansiering og ejerformer sammen, for det eneste område, hvor jeg er overbevist om at man ikke kan skaffe billig kapital, er aktieselskabsområdet, da de, der normalt og traditionelt investerer i aktieselskaber, først og fremmest går efter det, der i daglig tale hedder profit – og helst mest muligt. Derfor må jeg indrømme, at jeg ikke forstår diskussionen om at bruge aktieselskaber som en måde at få billig kapital ind i landbruget på. Jeg kan godt forstå, at man ønsker også denne ejerform – det er helt reelt en politisk holdning, men jeg har svært ved at se, hvorfor man blander netop dette område sam-

men med billig kapital. Men jeg kan forstå, at Bernsteinudvalget nu skal prøve at løse spørgsmålet om ændrede finansieringsregler, og det kan da være, at man derfra kan komme med nogle ideer.

Jeg synes også, der er et andet interessant aspekt i forbindelse med familieaktieselskabet og almindelige aktieselskaber, nemlig hvem det er, der har bopælspligten. Jeg synes, det ville være interessant at vide, hvem af aktieholderne der skal leve op til den. Der kan laves mange sjove numre, hvis der ikke på forhånd bliver lagt noget meget fast på det område. Hvis det skal være så liberalt, som man prøver at lægge op til, kan jeg i hvert fald godt se, at antallet af muligheder for, hvem der skal leve op til bopælspligten, vil være meget stort, og det er en af de ting, jeg glæder mig til at se på tryk, når vi får forslaget til førstebehandling her i salen.

Når jeg hører landbrugsministeren i dag – og det gælder naturligvis alle – synes jeg, man mærker en stærk tro på, hvad der skal ske i fremtiden. Vi prøver naturligvis alle sammen at analysere situationen så godt, vi kan, men jeg har svært ved at høre, hvad ministeren har sin tro i. Fremtiden er jo ikke de store landbrug med en masse grise i bure og lignende, for det vil forbrugerne ikke acceptere i fremtiden; det ved vi. I Sverige er de allerede stoppet op; dér vil de heller ikke acceptere det, og vi ved, at forbrugerbevægelserne i USA også er begyndt at sige: Nej, nu stopper vi lidt. Fremtidens landbrug er altså noget, vi ikke kender lige nu, men der er én ting, der er 100 pct. sikkert, og det er, at der ikke skal vises mange små film i fjernsynet med orme i fisk eller dårlig behandling af svin i bure eller lignende, før det giver nogle kolossale udslag med hensyn til, hvad der kan sælges, og hvad folk vil give penge for.

Jeg tror, at fremtiden i den retning bliver endnu værre, og jeg føler mig overbevist om, at forbrugerne i fremtiden vil stille store krav med hensyn til, hvordan landbrug drives, specielt hvad den animalske produktion angår, men såmænd også vedrørende vores marker og lignende. Det gør, at alle de, der render rundt med stordriftstanker og tror, at den hellige grav er vel forvaret, bliver kolossalt skuffede, specielt dem med animalsk produktion.

Men alligevel synes jeg, at der, selv om man laver sådan noget som det, man har lavet ved forligene om landbrugslån – man lavede i som-

[Bjørn Poulsen]

mer noget andet om refinansiering, og nu kan det være, at der kommer noget om nyfinansiering, og her tænker jeg naturligvis ikke på de 50 mio. kr. for de næste 4 år – må noget andet til, det er klart, hvis vi skal have dansk landbrug op at stå.

Man kan ikke lade være med at stille det spørgsmål: Er det det, man i gamle dage, specielt på boliglovgivningsområdet, kaldte salamtaktikken, sådan lidt ad gangen, vi nu skal se på landbrugsområdet: en lille ting her og en lille ting dér og en lille ting det sidste sted, og når det kommer til stykket, er det vel ikke særlig godt koordineret? Jeg kan godt se, at landbrugsministeren ikke er enig. Jeg synes, der har manglet lidt koordination, hvis jeg skal være helt ærlig.

Skulle man lave noget, der hang sammen, noget, der var fornuftigt, så skulle man nok sætte sig ned og snakke ejerformer og finansiering, inden man lagde ejerformerne fast og bastant ved et forlig. Det ville nok have været lidt mere fornuftigt, lige så vel som man ikke laver refinansiering alene uden at spekulere på fremtidig finansiering. Det havde der nok været lidt mere fornuft i, så at tingene hang sammen.

Men på den anden side kan jeg forstå, at andre dele af landbrugslovgivningen vil landbrugsministeren godt have til at hænge sammen. Det giver landbrugsministeren nogle problemer, hvilket jeg synes er synd, men det må vi jo se hvad vi kan gøre ved.

Jeg synes, at det her har fået en meget tosset start, for at sige det rent ud. Jeg synes, at der er brugt for mange penge på en refinansieringsordning, som nok ikke kommer til at hjælpe dér, hvor vi virkelig har brug for det. Pengene kunne måske i virkeligheden have været brugt til nyfinansiering i forbindelse med nogle andre ejerformer, som havde givet dansk landbrug lidt bedre fremtidsudsigter end dem, vi ser lige nu. Det havde der måske været en mere kyndig ministerhånd bag ved, hvis det var lavet på den måde, end vi ser i dag.

Men o.k., jeg sagde noget lignende i sommer: Jeg synes, man skal lade være med at dele tingene op, som man har gjort, men det er desværre sket, og så må vi se, om vi kan reparere på det. Det ved jeg ikke.

Bjørn Westh (S):

Jeg synes, landbrugsministeren begik det

kunststykke at forklare, at det var en stor fordel for de unge, for nu blev ejendommene meget dyrere. Det er sjovt, at de ikke selv har opfattet det sådan, og det er sjovt, at landbrugserhvervet heller ikke har opfattet det sådan. Således siger Landbrugsraadets præsident den 14. januar i år i Jyllands-Posten: »Unge landmænd må have en ligestilling, når de skal konkurrere med andre og måske mere kapitalstærke købere.« Derfor vil han have bedre opsparings- og lånemuligheder for de unge, for de bliver vanskeligere stillet med det forlig, der er indgået.

Den 19. januar siger Landboungdom, der havde drøftet det på et repræsentantskabsmøde, i Jyllands-Posten: »Forliget glemmer totalt den gruppe unge landmænd, som skal være det bærende grundlag i næste generation, hvilket gør, at forliget kun er halvt arbejde og helt uden fremtidsvisioner.« Det pointerer Johan Smith, og det tror jeg lige præcis er beskrivelsen af det.

Det her er simpelt hen ungdomsfjendsk, og det er fjendsk over for de unge landmænd. Det er rigtigt, at man hjælper nogle ældre til at komme ud med lidt flere penge på lommen, men man gør det samtidig vanskeligere for de unge at komme ind.

Jeg vil også gøre opmærksom på, at jeg tror, det er nabokøbene, der driver priserne mest op. Det så vi som sagt i undersøgelsen fra 1970'erne.

En anden ting, jeg vil tage op, er det, landbrugsministeren sagde om ankemulighed. Nu kan der altså blive op til 25 km's samdriftsgrænse, men hvad nu, hvis man bor ved en amtsgrænse og kan køre 25 km ind i et andet amt, men kommissionen i det andet amt ikke vil tillade landmænd dér at køre 25 km ind i det første amt? Er det ligebehandling af borgerne? Jeg troede, det var en væsentlig del af dansk politik at sikre, at borgerne får lige behandling og er lige for loven.

Derfor vil jeg spørge, når der nu ikke bliver ankemulighed: Bliver det sådan, at ombudsmanden kan se på de afgørelser, der bliver truffet i disse kommissioner? I hvilket omfang kan domstolene se på, om de afgørelser nu er retfærdige set ud fra en normal lighedsbetragtning i dansk lovgivning?

I øvrigt er det bemærkelsesværdigt, at det afgørende punkt, sidste gang Landbrugsministeriet med en Venstrelandbrugsminister kom med et forslag til landbrugslov, var, at nu skulle

[Bjørn Westh]

der være retssikkerhed, nu skulle man ikke være i tvivl, og nu skulle der være ens behandling over det hele, og jeg ved ikke hvad. Det er, ligesom det er fuldstændig væk nu.

Så vil jeg gerne spørge, hvilken forventning ministeren har til udviklingen i landområderne og landsbyerne. Det er jo sådan, at der bliver ændret på grænserne. Nu kan man få ophævet landbrugspligten, hvis ejendommen er på 2 ha og derunder. Det vil betyde, at en væsentlig større del af de ejendomme, der i dag udstykkes eller sammenlægges, vil få ophævet landbrugspligten, og man vil kunne få frastykket sin skov og komme ned under de 2 ha, når man har tilplantet noget. Der vil være mange, der forlader landdistrikterne og laver det om til fritidsboliger.

Hvad er egentlig regeringens forventninger til udviklingen i bosætningen i landdistrikterne? Hvor mange vil bo på landbrugsejendommene i fremtiden?

Landbrugsministeren siger, at han synes egentlig ikke, der skulle være nogen sammenlægningsgrænser. Er det rigtigt forstået, og er det kun nødtvungent, fordi De Radikale er med i forliget, at der i det hele taget bliver sammenlægningsgrænser, for egentlig skulle erhvervet selv have lov til at bestemme?

Husdyrbrugene skal have fortrinsstilling ved supplerung, siger landbrugsministeren så, og det er en god ting. Derfor skal de have fortrinsstilling, hvis de går ud over de sammenlægningsgrænser, som landbrugsministeren i øvrigt ikke er særlig glad for, men som eksisterer i aftalen.

Det logiske må vel være, at når de skal have en fordel, fordi de har dyr, og kan købe mere jord end andre, så skal de vel også kunne sælge jorden, hvis de sælger dyrene. Når landmænd bliver ældre og ryggen ikke kan holde til så meget mere, så sælger de ofte dyrene, og den jord, de har samlet, bliver til et planteavlsbrug, og så er det meget svært at få dyrene ind igen. Det koster store investeringer at få dyrene ind igen. Jeg vil gerne spørge ministeren, om det hænger sådan sammen.

Landbrugsministeren omtalte også – det synes jeg var spændende – de kommende harmonikrav i den her forbindelse. Overvejer landbrugsministeren at fremsætte nye krav om, hvordan harmoniske bedrifter skal se ud, hvor mange dyr man må have?

Jeg vil gerne spørge, da vi nu diskuterer struktur, efter landbrugsministerens kommentar til miljøministerens bemærkninger i Jyllands-Posten i dag, hvor miljøministeren siger, at det ikke er gået godt i landbruget med miljøplanen, man har ikke fået spredt husdyrgødningen tilstrækkeligt, og man har for stor uledning af nitrat. Derfor foreslår miljøministeren i Jyllands-Posten i dag, at der indføres kvoter for kunstgødningsforbruget. Det vil jeg gerne have landbrugsministerens kommentar til.

Rønholt (KF):

Hr. Bjørn Poulsen anbefalede, at man i forbindelse med en landbrugslov tænkte sig lidt mere om. Det er netop det, vi har gjort.

For tre år siden fremsatte jeg fra Folketingets talerstol de bemærkninger, at loven meget hurtigt ville komme til behandling i Tinget igen. Den var forældet, inden den blev vedtaget.

Effekten på beskæftigelsen er et væsentligt spørgsmål, som hr. Bjørn Poulsen rigtigt nok påpeger. Alle undersøgelser viser entydigt, at den animalske produktion stiger mest på lidt større ejendomme, ikke mindst som konsekvens af de harmonibestemmelser, der er indbygget i vandmiljøplanen.

Også i dele af fagbevægelsen har man disse synspunkter. Jeg skal tillade mig at citere formanden for Dansk Metal, hr. Georg Poulsen, fra et interview i Landsbladet den 2. december 1988:

»Set fra industriens side forstår vi ikke altid den frygt, der i visse landbrugskredse næres for en udvikling i retning af større enheder i landbruget.«

Der står lidt længere nede:

»Større enheder i landbruget vil med andre ord sikre landmændene en større indkomst end ellers, idet alt statistisk materiale tyder på, at der er tæt sammenhæng mellem indtjeningssevne og brugsstørrelse.«

Og han fortsætter:

»I forbindelse med landbrugets strukturudvikling vil det også være naturligt at forsøge sig med andre ejerformer end traditionelle fodenunder-eget-bord-brug, selvejerbrug. Andelsbrug forsøges, gruppelandbrug har været nævnt som en mulighed, og endelig er aktieselskaber blevet foreslået indført i landbruget. Jeg ser ingen hindring for, at man simpelt hen tillod landmændene at anvende den ejerform, som de nu engang fandt bedst.«

[Rønholt]

Hr. Bjørn Poulsen tillagde mig ud fra en artikel, jeg har fået optaget i Jyllands-Posten i dag, nogle holdninger og synspunkter, han ikke selv kan finde belæg for i artiklen. Hr. Bjørn Poulsen kunne af artiklen udlede, at jeg går kraftigt ind for industrilandbrug.

Før vi fortsætter diskussionen om industrilandbrug, bør vi vel få en definition på et sådant. Er det 2-, 3-, 4-mandsbedrifter, vi her taler om, eller er det de socialistiske statslandbrug, som man kan finde i Østlandene? Jeg er nødt til at få bekræftet, hvad det er, jeg står for. Hr. Bjørn Poulsen ved det åbenbart bedre.

Når jeg taler for, at man skal kunne indrette sig på et landbrug af en størrelse, som svarer til 2, 3, 4 mands beskæftigelse, er det ud fra den kendsgerning, at det er den størrelse, der giver den bedste økonomi. Men den giver samtidig de bedste sociale vilkår. Jeg tænker på arbejdstidslængde, weekend, feriemuligheder og den sociale trykthed, der følger med, når man er flere om arbejdet.

Om man så indretter sig i andelslandbrug eller i gruppelandbrug, må stå udøverne frit, blot ikke én gruppe favoriseres.

Hr. Bjørn Westh kobledede jordareal og animalsk produktion sammen. Ja, sådan var det engang, men ikke mere. Det er ligeledes bekræftet i Bernsteinrapporten, at det ikke er de mindste landbrug, der har sværest ved at opfylde harmonibestemmelserne, men derimod flermandsbedrifterne.

Jeg er glad for hr. Bjørn Wesths bemærkninger om, at alle ejendomsstørrelser skal kunne findes i landskabet. Det er jeg helt enig i. Fremtidens landbrug vil være præget af varierende ejendomsstørrelser med varierende produktionsmønstre. Men skal forarbejdningsevnesikkerheden sikres råvarer, skal landbrugsloven liberaliseres væsentligt, ellers får Danmark ikke gavn af medlemskabet af EF, og mange mennesker skal omskoles til andre erhverv.

Frem for alt – til hr. Bjørn Westh og hr. Bjørn Poulsen: Tillæg os ikke andre motiver end dem, vi selv fremfører!

I anden runde blev jeg citeret for at have beskæftiget mig indgående med sammenhængen mellem ejerformer og finansiering. Det er rigtigt, at jeg berørte det, men absolut ikke særlig indgående.

Hr. Bjørn Poulsen spørger: Hvem er det, der vil skyde kapital ind i et landbrugsaktiesel-

skab? Må jeg med det samme sige, at jeg ikke tror, at aktieselskabsformen alene redder dansk landbrug, men A/S-formen kræver som al anden form for finansiering egenkapital. Aktieselskabsformen kræver i visse sammenhænge supplerende sikkerhed, hvis egenkapitalen er for lille, men det kan undertiden, har jeg fantasi til at forestille mig, være nyttigt i et generationsskifte, og det kan være væsentligt i en større produktion.

En arbejdsplads i landbruget kræver i dag investeringer på op til 4-5 mio. kr., og hvis man skal have 70 pct.s belåning, kræver det altså op mod 1,5 mio. kr. i egenkapital pr. arbejdsplads. A/S-formen skal alene tilbydes for at ligestille landbrug med andre erhverv, men fantasien skal nok selv finde grænserne.

Formanden:

Der er ikke flere, der har bedt om ordet. Forhandlingen er sluttet. (*Bjørn Westh begærer ordet*).

Men det var der ikke. Og man ved, at man skal bede om ordet. Værsgo, hr. Bjørn Westh.

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

Jeg blev overrasket over, at forhandlingerne skulle afbrydes, for jeg stillede flere præcise spørgsmål til landbrugsministeren, og jeg går ud fra, at landbrugsministeren vil besvare spørgsmålene i folketingsalen.

(Kort bemærkning).

Kofod-Svendsen (KRF):

Det var en enkelt kort bemærkning til hr. Rønholt.

Jeg synes, det var meget rigtigt at tage udgangspunkt i den sociale situation, den familiemæssige situation for den enkelte landmand. Det er da helt rigtigt, at hvis man ikke er åben over for, at flere kan etablere et samarbejde, og man ikke definerer familiebruget således, at der kan være én beskæftiget, kan den enkelte landmand blive utrolig isoleret.

Den synsvinkel vil vi i Kristeligt Folkeparti lægge megen vægt på, nemlig at vi laver en sådan struktur og tilpasning, at man ikke isolerer den enkelte landmand. Man kan definere familiebruget så småt, at det faktisk bliver vanskeligt at bevare gejsten hos unge landmænd, f.eks.

[Kofod-Svendsen]

hvis de skulle etablere sig sådan, at de aldrig kunne få weekendfri.

Den vinkel synes jeg er vigtig at få med. Den var jeg ikke så meget inde på i mit første indlæg, men jeg vil gerne benytte lejligheden til at sige, at den er vi bestemt opmærksomme på, når vi skal definere familiebruget.

Landbrugsministeren (Tørnæs):

Hr. Bjørn Poulsen tager igen temaet familieaktieselskaber op. Så vidt jeg er orienteret, er det et begreb, der i anden lovgivning er ganske veldefineret, så det skulle ikke volde de store problemer at overføre den definition til dette område.

Hr. Bjørn Poulsen nævner det forhold, at der også i forbindelse med familieaktieselskaber er bopælspligt. Det er klart, at også i den sammenhæng skal den, der opfylder bopælspligten, eller skal vi sige den, der er landmanden, have den bestemmende indflydelse. Det er det, der gælder i alle de andre sammenhænge. Derfor er det relativt let også i denne sammenhæng at definere, hvordan de forhold skal udmøntes.

Hr. Bjørn Westh prøver på at anskueliggøre – og kan henvise til visse citater – at dette ikke umiddelbart vil fremme de unges interesse for landbruget. Han gik oven i købet så langt som til at kalde det ungdomsfjendsk.

Jeg har i tidligere indlæg redegjort for, hvorfor jeg ikke er enig i den betragtning. Jeg forstår, at hr. Bjørn Westh har den opfattelse, og det kan jeg sikkert ikke gøre ret meget ved.

Jeg er ikke desto mindre af den opfattelse, at den første betingelse for, at et erhverv er attraktivt, så unge mennesker søger ind i det, er, at der er udfoldelsesmuligheder også i den sammenhæng, at der er god økonomi i det. Det er de færreste, der bevidst søger at udfolde sig inden for noget, hvor de på forhånd ved at der vil være en begrænset, måske oven i købet dårlig, økonomi.

At det formentlig uundgåeligt vil få den konsekvens, at ejendomspriserne vil blive højere, end vi kender det i dag, skal man ikke afvise. Men det er slet ikke alene det, der er afgørende.

Langt mere afgørende for unge mennesker – det tror jeg også godt hr. Bjørn Westh ved – er mulighederne for at skaffe sig suppleringsjord. Ikke mindst med hr. Bjørn Wesths kendskab til landbruget og landbrugslovgivning i det hele taget vil hr. Bjørn Westh nok indrømme, at det

te betyder forbedrede muligheder for suppleringsjord, også for unge mennesker.

Så nævner hr. Bjørn Westh igen retssikkerheden. Jeg skal ikke kritisere den eksisterende landbrugslov alt for voldsomt. Det er der ingen grund til ud fra den betragtning, at jeg selv har stemt for den. Men det betyder, at man vel har en forpligtelse til at medvirke til ændringer af loven, når man erkender nogle af dens mangler og fejl.

En af manglerne eller en af fejlene er efter min opfattelse, at det er for vanskeligt at tage tilstrækkeligt hensyn til de forskelligheder, der er i de enkelte dele af landet. Det gælder med hensyn til bonitet, det gælder med hensyn til trafikthed, det gælder med hensyn til miljøforhold, osv. osv.

Derfor synes jeg faktisk, det er at fremme retssikkerheden, når man i stedet for indviklede dispensationsprocedurer har et organ, der lokalt kan træffe beslutning ud fra de forhold, som gælder det pågældende sted, ud fra de forhold bonitetsmæssigt, trafikalt osv., der måtte være.

Hr. Bjørn Westh udtalte en vis bekymring for, at størrelsen af de ejendomme, som kan frastykkes, er tænkt sat op til 2 ha mod i øjeblikket ½ ha. Jeg har svært ved at forstå, at det i særlig grad skulle give anledning til etablering af fritidsboliger, at man kan få 1½ ha mere. Alt andet lige måtte man vel gå ud fra, at det giver mere basis for en heltidsbolig, eller at de, der ønsker at bosætte sig på landet, hellere vil gøre det, når muligheden for at have 2 ha jord er til stede, end når det kun er ½ ha.

Så siger hr. Bjørn Westh – han har vist oven i købet tillagt mig en udtalelse, jeg ikke er kommet med – at jeg ikke ønsker nogen grænse overhovedet for sammenlægning og supplerings. Det er ikke rigtigt, hvilket hr. Bjørn Westh også vil kunne se af det resultat, som er beskrevet. Men det er rigtigt for så vidt angår det at skabe harmoni i bedriften, at der ikke skal være nogen øvre hektargrænse.

Det er klart, at alle de andre regler for suppleringsjord skal efterleves. Jeg forstod det også sådan, at hr. Bjørn Westh i øvrigt syntes, at det var fornuftigt nok, at man kunne gøre det. Det er heller ikke så mærkeligt.

Man rejser så spørgsmålet: Hvis man sælger dyrene og man har et stykke jord, man har suppleret sig til, kan man så bare sælge det frit eller

[Landbrugsministeren]

drive det, som man vil? Jeg vil gøre opmærksom på, at dersom arealet er suppleret til over grænsen – det må jeg gå ud fra var hr. Bjørn Wesths egentlige spørgsmål – over de 70 ha, vil fortrinsretten ved salg gælde, når man har solgt sine husdyr, idet man så ikke længere har behov for den på grund af harmonikrav.

Til sidst beder hr. Bjørn Westh mig om en kommentar til, om jeg finder, at det er rigtigt på nuværende tidspunkt at indføre kvotebegrænsninger for kunstgødningsforbruget. Til det vil jeg gerne sige, at der nu skal foretages en måling med hensyn til vandmiljøplanen. Første målepunkt er jo 1. januar 1990. Hvis det viser sig, at det resultat, som er forudset i vandmiljøplanen, ikke er nået, er det klart, at man må kigge på, hvilke foranstaltninger der så kan sættes i værk. Men ingen skal være i tvivl om, at jeg bestemt ikke finder, at der er noget behov for på nuværende tidspunkt at indføre kvoteordninger for kunstgødningsforbruget.

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

Miljøministeren omtaler det i Jyllands-Posten i dag, og endda med ret store overskrifter har avisen sat det op. Så vil jeg spørge: Skal landbrugsministeren deltage i det møde, der skal være med landbrugsorganisationer, og hvor man skal drøfte nitratproblemerne i landbruget?

Jeg spurgte før, om afgørelser truffet af de nye jordbrugskommissioner kan ankes til ombudsmanden. Det fik jeg ikke svar på. Jeg synes, det er et ret interessant spørgsmål, som jeg vil bede ministeren svare på.

Jeg tror ikke på, at der er nogen, der vil sætte penge i aktieselskaber. I øvrigt er der undersøgelser, der viser, at det er driftsledereffekten, der har langt den største betydning i landbruget.

Det, at unge mennesker skulle få bedre økonomi ved, at de skal give mere for deres ejendom, har jeg stadig væk svært ved at forstå. Men det synes jeg hr. Tørnæs skal have lov til at holde foredrag om hos landmændene.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af lovforslag nr. L 175:

Forslag til lov om ændring af lov om tilskud til efteruddannelse inden for jordbrugserhvervene.

Af landbrugsministeren (Tørnæs).

(Fremsat 12/1 89).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Erling Christensen (S):

Efter at have overhørt det sidste punkt på dagsordenen kan jeg godt forstå, at der er så stor deltagelse i landbrugsområdets efteruddannelse, som dette punkt på dagsordenen jo handler om.

Denne lovs udgiftsmæssige konsekvenser fremgår af finansloven med 11 mio. kr. Det havde været endnu mere interessant, om ministeren i sine bemærkninger til lovforslaget havde nævnt, at af de 11 mio. kr. går 3,8 mio. kr. til at betale vikardækning, nemlig husbondafløser, når landmænd og skovfolk deltager i jordbrugs efteruddannelse.

Der er ingen tvivl om, at denne efteruddannelses succes skyldes det, vi her kan kalde betalt frihed til uddannelse.

Socialdemokratiet accepterer gerne ministerens ønske om et års forlængelse af den gældende lovs regler, således at tilskudsvilkårene for 1990 bliver kendt nu.

Ministeren fortæller, at kulturministeren har nedsat et udvalg for at samordne de landbrugs- og jordbrugsuddannelser, der hører under fire ministeriers områder. For Socialdemokratiet og vel også for alle andre af Tingets partier er det afgørende, at uanset hvor disse uddannelser efter udvalgsarbejdet placeres, ændres den lovs principper og indhold ikke.

Vi ser for øvrigt ingen grund til, at de regler, der gælder i denne lov, ikke også skal gælde for alle andre efter- og videreuddannelser for voksne.

Jeg så før ministeren nikke til det, jeg sagde. Betyder det, at jeg må regne med, at ministeren vil fastholde denne lovs principper og indhold i det lovforslag, der skal fremsættes i næste folketingssamling? Så ser jeg ingen grund til, at vi foretager en særlig udvalgsbehandling for at forlænge den bestående lovs bestemmelser med et år.

Altså tilslutning fra Socialdemokratiet.